

Mångfald i arbetslöshetsförsäkringen

MARIA ERIKSSON OCH FREDRIK SEGERFELDT

SEPTEMBER 2011

SVENSKT NÄRINGSLIV
CONFEDERATION OF SWEDISH ENTERPRISE

Förord av Svenskt Näringsliv

Den statligt reglerade arbetslöshetsförsäkringens organisation och konstruktion är en aktuell fråga i den politiska debatten. Frågan finns också med i den pågående socialförsäkringsutredningen som ska utreda hur en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring bör utformas. Det kan dock konstateras att perspektivet i den politiska debatten är förhållandevis snävt och att det finns behov av att höja blicken och se frågan i ett större perspektiv. Det förs idag i princip endast en diskussion om två alternativ: Ska den statliga försäkringen administreras av dagens a-kassor eller av en statlig myndighet? Några andra möjligheter förs sällan fram. Inte heller har frågan ställts om privata försäkringsbolag i större utsträckning skulle kunna bära risken för arbetslösheten. Hur skulle tryggheten för enskilda individer påverkas av en sådan lösning?

Det kan således konstateras att det från flera politiska håll finns önskemål om att genomföra en större organisatorisk förändring i arbetslöshetsförsäkringen. Därför är det viktigt att det görs en bred belysning och utredning. Detta gäller såväl i samhällsdebatten som i den pågående socialförsäkringsutredningen.

Mot denna bakgrund vill Svenskt Näringsliv ge ett bidrag till att vidga perspektivet. Därför har Maria Eriksson och Fredrik Segerfeldt fått i uppdrag av Svenskt Näringsliv *att utreda och analysera under vilka förutsättningar försäkringsbolag skulle kunna vara intresserade av att leverera en arbetslöshetsförsäkring som ersätter dagens offentligt reglerade försäkring*. Deras uppdrag redovisas i denna rapport.

Vår förhoppning är att denna rapport ska bidra till en bredare politisk debatt och diskussion när det gäller frågor om arbetslöshetsförsäkringens organisation och konstruktion. De möjligheter som står till buds är många fler än endast ett val om det ska vara a-kassor eller en statlig myndighet som ska administrera arbetslöshetsförsäkringen.

Stockholm i september 2011

Pär Andersson och Sofia Bergström

Socialförsäkringsexperten, Svenskt Näringsliv

Sammanfattning

Denna rapport har till syfte att *utreda och analysera under vilka förutsättningar försäkringsbolag skulle kunna vara intresserade av att leverera en arbetslöshetsförsäkring som ersätter dagens offentligt reglerade försäkring.*

Det finns inga rika, utvecklade länder som inte har någon form av offentligt reglerat och finansierat skydd vid arbetslöshet. Det beror förmodligen inte på att marknadsbaserade lösningar är omöjliga, utan på att offentligt reglerade/finansierade arbetslöshetsförsäkringar har medfört mindre eller inget behov av privata alternativ.

Privata arbetslöshetsförsäkringar möter flera försäkringsmässiga utmaningar, som moturvaleffekter och moralisk risk. Moturvaleffekten kan motverkas genom obligatorium och premiedifferentiering samt av det faktum att en potentiell privat marknad förmodligen skulle domineras av gruppförsäkringar. Den moraliska risken kan hanteras med självrisk och effektiv skadereglering. För försäkringsbolagen står förebyggande åtgärder och hantering av skadan, det vill säga utbildning och förmedling av arbete, i centrum för verksamheten.

Ett annat problem som är mer specifikt för arbetslöshetsförsäkringar är korrelerade risker, det vill säga ökade kostnader vid ökad arbetslöshet till följd av en konjunkturnedgång. Detta kan hanteras genom återförsäkring, internfondering i försäkringsbolagen, villkor som tillåter att premien anpassas i efterhand eller genom en offentligt reglerad utjämnings- och konsolideringsfond.

Intervjuer med centralt placerade representanter för försäkringsbolag som är aktiva på den svenska marknaden visar att bolagen i varierande grad är *intresserade av att leverera en arbetslöshetsförsäkring som ersätter dagens offentligt reglerade försäkring.* Sex bolag tackade nej till att medverka i rapporten, men av de fyra bolag (Skandia, Trygg-Hansa, SACO Salus Ansvar samt Accept) som blev intervjuade var det inget som var direkt avvisande till att erbjuda arbetslöshetsförsäkringar.

Exakt hur villkoren måste utformas för att det ska uppstå ett utbud av heltäckande arbetslöshetsförsäkringar på en marknad är svårt att fastställa. Generellt sett vill bolagen ha så få regler som möjligt. De faktorer som är avgörande för om bolagen kan tänka sig att erbjuda arbetslöshetsförsäkringar är utformningen av premierna, ersättningens längd och nivå, eventuell kontraheringsplikt och eventuella subventioner/garantier från staten. Få bolag vill tvingas försäkra grupper med hög risk, med hårt reglerade premier och ersättningar samt utan några statliga subventioner eller garantier i botten. Någon av dessa aspekter måste regleras på ett för bolagen fördelaktigt sätt, för att de ska vara intresserade.

En skiss på ett system där ett marknadsutbud av arbetslöshetsförsäkringar skulle kunna uppstå förutsätter differentierade premier men med ett högt satt tak, flexibilitet i ersättningen men med ett lågt satt golv, kontraheringsplikt och en obligatorisk bolagsfinansierad (premiefinansierad) fond som utjämnar både skillnader i risk mellan bolagen och skillnaden i arbetslöshet över en konjunkturcykel.

Innehåll

1.	Inledning	5
2.	Arbetslöshetsförsäkring i Sverige	6
	Den allmänna arbetslöshetsförsäkringen	6
	Tilläggsförsäkringar	7
3.	Arbetslöshetsförsäkring i andra länder	8
4.	Privata arbetslöshetsförsäkringar	10
	Kan man försäkra sig mot arbetslöshet?	10
	Privata arbetslöshetsförsäkringar/relaterade produkter i andra länder	15
	Andra modeller (arbetslöshetskonton)	17
5.	Intervjuer med svenska försäkringsbolag	20
	Bert-Åke Olsson, VD för Accept	20
	Patrik Hesselius, Chef för Public Affairs, Skandia	24
	Björn Frimodig, SACO Salus Ansvar Försäkrings AB	27
	Kent Andersson, Trygg-Hansa	32
6.	Analys och slutsatser	37
	De försäkringstekniska utmaningarna	37
	Vilka villkor måste till för att en marknad ska uppstå?	39
	Övrigt	41
	Referenser	42

1. Inledning

Detta är en rapport om privata arbetslöshetsförsäkringar i Sverige och i andra länder. Uppdraget från Svenskt Näringsliv har varit *att utreda och analysera under vilka förutsättningar försäkringsbolag skulle kunna vara intresserade av att leverera en arbetslöshetsförsäkring som ersätter dagens offentligt reglerade försäkring.*

Vi inledde uppdraget med att kartlägga hur systemen för ekonomisk trygghet vid arbetslöshet är organiserade i Sverige idag. Det handlar dels om den offentligt reglerade arbetslöshetsförsäkringen, dels om tilläggsförsäkringar som fackförbundens inkomstförsäkringar och omställnings/trygghetsavtal tecknade av arbetsmarknadens parter.

Vidare undersökte vi hur arbetslöshetsförsäkringen är organiserad i andra, jämförbara länder. En omfattande sökning i litteraturen samt kontakter med ett flertal experter runt om i världen gav vid handen att det inte finns några exempel på utvecklade länder som inte har något offentligt reglerat och finansierat skydd vid arbetslöshet.

Det fick oss att ställa frågan om det över huvud taget är möjligt för privata, vinstdrivande försäkringsbolag att erbjuda försäkringar mot arbetslöshet, utan att ha en offentligt reglerad och finansierad försäkring i botten. En anledning till att alla utvecklade länder har valt att låta det offentliga spela en så stor roll inom detta område skulle kunna vara att det helt enkelt inte går att överlåta huvudansvaret för sådan verksamhet till marknaden och kommersiella aktörer. Det är ett vanligt argument i debatten. Vi gick därför igenom forskningslitteraturen på området, såväl vad gäller arbetslöshetsförsäkringarnas historia som de teoretiska, försäkringstekniska aspekterna. Vår slutsats är att det inte verkar vara omöjligt med privata lösningar.

Dels visade det sig att det är sannolikt att framväxten av offentliga arbetslöshetsförsäkringar har trängt undan marknadsbaserade alternativ. Åtminstone finns det belegg för att så var fallet i USA. Dels framgår det av litteraturen att det finns lösningar på de försäkringsmässiga utmaningar som just arbetslöshetsförsäkringen står inför.

Det sista steget var sedan att fråga bolagen själva om hur de ser på möjligheterna att i framtiden spela en större roll i den svenska arbetslöshetsförsäkringen. Vi kontaktade sammanlagt tio svenska försäkringsbolag för att få genomföra en djupintervju med en centralt placerad representant för företaget. Fyra av bolagen ställde upp på intervju.

Vi lade stor vikt vid att personen i fråga hade såväl strategisk insikt i och inflytande över bolaget, som kunskap om både det nuvarande systemet och de försäkringsmässiga utmaningar som en privat arbetslöshetsförsäkring skulle stå inför. Men trots det framgick det ganska snart att försäkringsbolagen hittills har analyserat området i begränsad utsträckning. Det beror sannolikt på att en privatisering av arbetslöshetsförsäkringen inte har funnits på den politiska agendan och därför har haft låg aktualitet för försäkringsbolagen. Flera av företagen, både bland dem som ställde upp på intervju och bland dem som avböjde, var också noga med att påpeka att deras arbete inom detta område är begränsat, att de inte har några färdiga svar eller slutgiltiga lösningar, utan att deras kommentarer snarare ska betraktas som funderingar eller ”work in progress”.

2. Arbetslöshetsförsäkring i Sverige

Här presenteras kort hur den allmänna arbetslöshetsförsäkringen fungerar och vilka tilläggsförsäkringar som finns.

DEN ALLMÄNNA ARBETSLÖSHETSFÖRSÄKRINGEN

Arbetslöshetsförsäkringen administreras idag av från det offentliga fristående arbetslöshetskassor. Den inkomstrelaterade delen av försäkringen är frivillig. Regelverket när det gäller avgifter och ersättning fastslås av riksdagen (lagar) och regeringen (förordningar).

Ersättning

Arbetslöshetsersättning består dels av en grundersättning, dels en frivillig inkomstrelaterad ersättning. Den som bara uppfyller arbetsvillkoret, det vill säga har arbetat minst sex månader under den tolv månadersperioden som föregått arbetslösheten, får grundersättning. För att få en inkomstrelaterad ersättning krävs dessutom att den försäkrade har varit medlem i en a-kassa i 12 månader före arbetslösheten.

Grundersättningen är högst 320 kronor om dagen, medan den inkomstrelaterade ersättningen de första 200 dagarna uppgår till 80 procent av den försäkrades tidigare inkomst, upp till ett tak på 680 kronor om dagen. Mellan dag 201 och 300 är ersättningen 70 procent. Föräldrar till barn under 18 år kan få ytterligare 150 ersättningsdagar. Karenstiden är sju dagar.

Finansiering

I samband med att kassorna betalar ut arbetslöshetsersättning till den enskilde betalar staten ut bidrag till kassorna på motsvarande belopp. Kassorna betalar sedan finansierings- och arbetslöshetsavgifter till staten. Dessa finansieras i sin tur av medlemmarnas avgifter, som också täcker större delen av kassornas administrativa kostnader. Medlemsavgifterna hos de olika a-kassorna varierar från 85 till 444 kronor i månaden. Avgiften är sedan år 2007 inte längre avdragsgill.

Före 2007 stod arbetslöshetskassornas medlemsavgifter för endast runt 10 procent av försäkringens finansiering. Regeringen har dock haft som ambition att öka graden av egenfinansiering och har genomfört flera reformer med det syftet.¹ År 2008 var motsvarande siffra därför cirka 42 procent, för att 2010 ligga på omkring 35 procent.²

¹ Först infördes en så kallad förhöjd finansieringsavgift. Denna ersattes sedan av en så kallad arbetslöshetsavgift.

² Källan för siffrorna för 2005 respektive 2008 är Statens offentliga utredningar (2008). Källan för siffran för 2010 är Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens (IAF) statistikdatabas, <http://externastat.iaf.se/report.aspx?ID=34>, enligt vilken de sammanlagda utbetalningarna år 2010 låg på cirka 17,6 miljarder. Och enligt IAFs hemsida låg de inbetalda finansierings- och arbetslöshetsavgifterna samma år på cirka 6,2 miljarder. <http://www.iaf.se/Fakta/Finansieringen-av-arbetsloshetsfor-sakringen/>

TILLÄGGSFÖRSÄKRINGAR

Ersättningen från arbetslöshetskassorna på upp till 680 kronor om dagen motsvarar 80 procent av en lön upp till 18 700, vilket är 14 960 kronor. Många har därför tilläggsförsäkringar för att komplettera den offentligt reglerade arbetslöshetsförsäkringen. Dessa kan antingen erbjudas av ett fackförbund som frivillig grupp-försäkring eller som en obligatorisk del av det fackliga medlemskapet, eller tecknas individuellt hos ett privat försäkringsbolag. Vanligtvis fyller dessa tilläggsförsäkringar på ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen så att den sammanlagda ersättningen blir 80 procent av den tidigare inkomsten (70 procent efter 200 dagar). En högre ersättning innebär att ersättningen från den statliga försäkringen minskar i motsvarande mån.

Det finns idag ingen riktigt bra heltäckande kartläggning av dessa olika försäkringar. Det beror dels på att det inte finns några uppgifter på hur många som omfattas av trygghets-/omställningsavtal och inkomstförsäkringar på den privata marknaden, dels på att vissa inkomstförsäkringar är överlappande. Riksdagens utredningstjänst gjorde år 2008 en utredning³ och år 2010 gjorde regeringens Finanspolitiska råd en genomgång.

Fackförbundens inkomstförsäkringar

En stor del av fackförbunden har tilläggsförsäkringar som fyller upp ersättningen från den offentligt reglerade arbetslöshetsförsäkringen. Enligt Riksdagens utredningstjänst hade år 2008 8 av 15 LO-förbund (63 procent av medlemmarna) en obligatorisk tilläggsförsäkring som finansieras av en förhöjd medlemsavgift. 9 av 16 TCO-förbund (med 70 procent av TCO:s medlemmar) erbjöd någon form av inkomstförsäkring. Alla SACO-förbund hade någon form av inkomstförsäkring. 11 av 24 förbund har en obligatorisk tilläggsförsäkring. Övriga har möjlighet att teckna en SACO inkomstförsäkring som för de flesta förbund tillhandahålls av det gemensamma bolaget SACO Salus Ansvar Försäkring AB.

Omställnings/trygghetsavtal

Över 2 miljoner av de tre fackliga huvudorganisationernas medlemmar omfattas av trygghets- eller omställningsavtal. Från och med 1 januari 2012 kommer även drygt en miljon anställda i kommuner och landsting att omfattas av ett omställningsavtal. Dessa är avtal som syftar till att ge omställningshjälp i form av dels rådgivning/coachning, dels ekonomiskt stöd till personer som sagts upp på grund av arbetsbrist. Det ekonomiska stödet kan antingen ges i form av ett engångsbidrag eller i form av tillägg till arbetslöshetsersättningen.

Inom ramen för Trygghetsrådet (TRR) som täcker 700 000 tjänstemän i privat sektor ger det kompletterande inkomstskyddet, AGE, motsvarande cirka 70 procent av den tidigare inkomsten de första sex månaderna, därefter 50 procent. Den statliga motsvarigheten, Trygghetsstiftelsen (TSN), fyller ut ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen upp till 80, 70 respektive 65 procent av den tidigare inkomsten. Omställningsförsäkringen för arbetare i privat sektor innehåller en rätt till engångsbelopp som utbetalas av AFA Livförsäkringsaktiebolag när en tillsvidareanställning upphör på grund av arbetsbrist. En rätt till ekonomiskt stöd förutsätter att individen uppfyller uppställda kvalifikationskrav i respektive avtal, exempelvis att man är 40 år eller äldre när anställningen upphör.

³ Riksdagens utredningstjänst (2008).

3. Arbetslöshetsförsäkring i andra länder

I huvudsak kan världens länder delas in i två grupper med avseende på arbetslöshetsförsäkringar. Dels länder som inte har någon offentlig arbetslöshetsförsäkring alls. Det gäller främst fattiga länder, till exempel många afrikanska länder. Dels länder där arbetslöshetsförsäkringen utgör en del av socialförsäkringssystemet. Men det finns också undantag. I ett dussintal länder (främst i Latinamerika, Afrika och Asien) ersätter avgångsvederlag en traditionell arbetslöshetsförsäkring. Bara i en handfull länder tillhandahålls arbetslöshetsförsäkringar i första hand genom någon form av privata lösningar. Här utgör således Sverige (liksom exempelvis Danmark och Finland), med sina privata a-kassor, undantag från regeln att arbetslöshetsförsäkringar vanligtvis är helt statliga. I några länder (främst i Latinamerika), som Chile, har, som vi ska se, ett system med obligatoriska, privata arbetslöshetssparkonton införts. I inget land tillhandahålls det grundläggande, statligt reglerade skyddet vid arbetslöshet av privata försäkringsbolag. Det innebär dock inte att privata arbetslöshetsförsäkringar inte kan spela en viktig roll i många länder, till exempel i länder där den statliga arbetslöshetsförsäkringen ger en förhållandevis låg ersättningsnivå (se faktaruta om Turkiet).

De offentliga arbetslöshetsförsäkringssystem som är vanliga i OECD-länder introducerades ofta under 1900-talets första hälft. Först ut med en helt statlig arbetslöshetsförsäkring var Storbritannien 1911, därefter följde Italien 1919, Österrike 1919 och så vidare. I Tyskland trädde en lag om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring i kraft 1927 och i USA röstades en liknande lag igenom 1935.

Arbetslöshetsförsäkring i Turkiet

I Turkiet infördes en statlig arbetslöshetsförsäkring år 2000 och de första utbetalningarna gjordes 2002. Ersättningen är dock låg vilket har gjort att privata arbetslöshetsförsäkringar har växt fram vid sidan av det statliga systemet. Två år efter att privata försäkringar började säljas 2008 hade över en miljon turkar tecknat en sådan. Ersättningen i det statliga systemet uppgår maximalt till drygt 500 turkiska lira (drygt 2000 kr) i månaden medan en privat försäkring ge det femdubbla för en premie om 75 lira i månaden. Turkiet är således ett exempel på att privata försäkringar kan spela en viktig roll även i länder som har en statlig arbetslöshetsförsäkring.

Källor: Sahin & Kizilirmak (2007) och Hürriyet (2010)

Arbetarna var dock inte utan trygghet dessförinnan. I flera länder fanns system med hjälpkassor administrerade av fackförbund eller olika föreningar knutna till vissa branscher eller skrån. I Sverige startades den första a-kassan 1892 av typograffacket och vid sekelskiftet fanns tio fackliga a-kassor. I belgiska Gent uppstod 1901 en modell med fackligt anknutna, offentligt subventionerade a-kassor. Sedan dess kallas ett sådant system (det vill säga den modell vi har i Sverige) för ett Gent-system.

I Storbritannien utvecklades under 1800- och början av 1900-talet så kallade *friendly societies* vars syfte var ekonomisk självhjälp. Detta var en slags hjälpkassor som organiserades av arbetare för att betala ut ersättning vid till exempel sjukdom och arbetslöshet; arbetarna bidrog med en fast avgift till kassan. När de var som mest populära var mer än tre fjärdedelar av alla brittiska kroppsarbetare medlemmar i en friendly society.⁴ I många länder fanns som sagt liknande modeller.

⁴ Evans (1990), sid 7.

Sammanfattningsvis har vi inte hittat några statligt reglerade arbetslöshetsförsäkringar som administreras eller tillhandahålls av privata försäkringsbolag. Däremot finns det som vi ska se trots det en marknad för olika typer av privata tilläggsförsäkringar och andra relaterade produkter som ger inkomstskydd vid arbetslöshet. Att de offentliga arbetslöshetsförsäkringssystemen föregicks av privata, fackligt organiserade a-kassor kan, vilket vi ska återkomma till, dessutom möjligen tolkas som att privata arbetslöshetsförsäkringar i många länder hade växt fram om inte de offentligt organiserade försäkringarna övertagit försäkringsrisken.

4. Privata arbetslöshetsförsäkringar

KAN MAN FÖRSÄKRA SIG MOT ARBETSLÖSHET?

Arbetslöshetsförsäkringar kräver, precis som andra typer av försäkringar, en noggrann utformning för att fungera tillfredsställande. Hur premierna ska sättas, vilka försäkringsvillkoren ska vara, är några relevanta frågor. Vissa av de utmaningar som gäller arbetslöshetsförsäkringar gäller många typer av försäkringar, andra gäller mer specifikt vid just försäkring av arbetslöshet. I det följande diskuteras de utmaningar som är relevanta i sammanhanget.

Framför allt handlar det om olika problem relaterade till förekomsten av s.k. asymmetrisk information. Till exempel att en försäkringstagare har större kunskap än försäkringsbolaget om vilken risk denne löper att bli arbetslös, vilket kan leda till så kallat moturval, eller att en individ, efter att en försäkring tecknats, kan påverka möjligheten för att en skada inträffar, så kallad moralisk risk.

I litteraturen om arbetslöshetsförsäkringar är dessa de två vanligaste förklaringarna till att försäkringar av detta slag i dag är ovanliga på marknaden. Det bör dock påpekas att såväl moturval som moralisk risk är problem som gäller alla typer av försäkringar. Om de utgjorde oöverstigliga hinder skulle det med andra ord inte finnas privata bilförsäkringar eller olycksfallsförsäkringar heller.

”Today, ‘adverse selection’ and ‘moral hazard’ are still almost always the first words to roll off the tongues of economists in response to any sort of incomplete or missing market for risk. But economists’ confidence in these explanations may be excessive. Just because an explanation is logically consistent does not mean it is necessarily descriptive of reality”⁵

Tvärtom finns det som vi ska se flera sätt att hantera risken för att dessa uppstår.

En faktor som gäller mer specifikt för arbetslöshetsförsäkringar är att arbetslöshet är konjunkturberoende, det vill säga att riskerna är korrelerade. Vi kommer också att diskutera möjliga sätt för en arbetslöshetsförsäkring att hantera detta.

Moturval

Moturval (negativt urval) är som sagt ett resultat av att arbetstagaren har större kunskap än försäkringsbolaget om sin risk. Utifrån en given premie kommer då de arbetstagare som löper större risk att bli arbetslösa att bli mer benägna att teckna en försäkring, ett moturval uppstår. Eftersom försäkringsbolagen inte har samma kunskap om vilka individer som löper en större risk att bli arbetslösa måste premierna sättas högre än vad som varit fallet om även lågriskindivider tecknat försäkringen.

Problemet med moturval kan hanteras genom att försäkringen görs obligatorisk så att alla måste teckna en försäkring.⁶ (För att också undvika en situation där vissa individer, exempelvis på grund av hög risk, inte får teckna försäkring kan en kontraheringsplikt för försäkringsbolagen införas, det vill säga en skyldighet för dem att teckna försäkring.) Moturval uppstår med andra ord främst när det föreligger asymmetrisk information, det vill säga när försäkringsgivaren har mindre kunskap än arbetstagarna om vilka individer som löper större risk att bli arbetslösa så att premierna inte kan differentieras på ett korrekt sätt. (Även i en situation där försäkringsgivaren har samma kunskap

⁵ Moss (2004), sid 39.

⁶ Larsson m fl (2005), sid 36.

som arbetstagaren om dennes arbetslöshetsrisk kan moturval uppstå, om försäkringen är strikt reglerad, exempelvis om det finns ett tak för hur hög premien får vara, vilket innebär att försäkringsgivaren inte fullt ut kan använda den information som denne har.)

Är det helt säkert att en sådan asymmetri verkligen föreligger? I fallet med sjukpenningförsäkringen menar till exempel Larsson m fl (2005) att den privata marknaden sannolikt skulle ha ganska goda kunskaper om vilka som löper risk att bli sjuka och därför kunna differentiera premier så att alla grupper skulle vilja teckna försäkringen.⁷ När det gäller arbetslöshet är det dels så att vissa grupper – till exempel anställda inom vissa branscher – löper större risk att bli arbetslösa och de riskerna torde vara relativt välkända. Redan idag är premierna i arbetslöshetsförsäkringen i viss mån differentierade mellan olika branscher genom olika höga avgifter till olika a-kassor. Däremot löper olika individer inom samma bransch olika risk att bli arbetslösa och här är det mer troligt att asymmetrisk information föreligger, vilket skulle kunna motivera en obligatorisk försäkring. Annars kan de differentierade premierna i sig leda till ett moturval, eftersom det finns individer med lägre risk, även bland dem som betalar de högsta premierna, och som då kan tänkas välja att inte teckna en försäkring.

Snålskjutsargumentet

Ett vanligt argument för en obligatorisk försäkring är det så kallade snålskjutsargumentet, det vill säga att en person som inte tecknat en försäkring troligen kommer att få någon form av hjälp från det övriga samhället ändå, utan att själv behöva stå för kostnaden. En frivillig försäkring skulle då innebära att vissa personer kan åka snålskjuts på andras välvilja.

I Sverige har det till exempel använts som ett argument för att göra a-kassan obligatorisk. Man bör dock komma ihåg att arbetsgivare är med och finansierar arbetslöshetsförsäkringen genom avgifter även för dem som inte är medlemmar i en a-kassa. Dessa individer får ett grundbelopp som ersättning vid arbetslöshet. Den som väljer att inte gå med i a-kassan är därför ändå indirekt med och finansierar denna.

Moralisk risk

Moralisk risk (moral hazard) kan antingen handla om att en individ förändrar sitt beteende innan skadan är skedd – moralisk risk ex ante – till exempel att den som har en arbetslöshetsförsäkring ändrar sitt beteende så att denne löper större risk att bli arbetslös, eller ändrar sitt beteende efter att skadan är skedd – moralisk risk ex post – till exempel blir mindre benägen att söka/ta ett nytt jobb.

Vad gäller moralisk risk-problematiken är den i allra högsta grad befintlig även i de offentliga socialförsäkringssystemen. ”Är då *moral hazard* av stor betydelse i praktiken när det gäller sjukpenningförsäkringen? Ändrar de sjukskriva sitt beteende beroende på ersättningen i sjukpenningförsäkringen? Erfarenheterna, både från Sverige och utomlands, tyder på att så är fallet.”

Det finns metoder att hantera moralisk risk, genom självrisk och skadereglering. Karensdagar eller en ersättningsnivå under 100 procent av lönen innebär att arbetstagaren själv får ta en del av kostnaden vid arbetslöshet – en slags självrisk. Skadereglering i form av kontroll att arbetslösa aktivt söker arbete kan dämpa moralisk risk ex post; till exempel kan den som tillhandahåller försäkringen också bidra med arbetsförmedlartjänster. En rätt avvägd självrisk och skadereglering skapar rätt balans mellan trygghet och incitament att undvika skada.

⁷ Larsson m fl (2005), sid 36 f.

”På en fri marknad leder konkurrensen till att denna avvägning blir effektiv. Detta innebär inte nödvändigtvis att det enbart kommer att finnas en typ av försäkring. Man kan mycket väl tänka sig att vissa individer kommer att föredra en försäkring med låg självrisk och hög och kanske integritetskränkande kontroll, medan andra föredrar en försäkring med hög självrisk och obetydlig kontroll.”⁸

Korrelerade risker

Bortsett från förekomsten av asymmetrisk information är arbetslöshet konjunkturberoende. Ett argument för att staten ska ta risken är att det är svårt för försäkringsbolag att hantera den risken. Staten däremot har alltid möjligheten att höja skatten och därmed finansiera ökade kostnader. Men denna möjlighet skapar ett problem (utöver den uppenbara risken med skenande kostnader).

”Vår slutsats är att skaderegleringen inom sjukpenningförsäkringen inte är särskilt effektiv. Skälet till detta kan vara att Försäkringskassan har en »mjuk« budgetrestriktion; om skadekostnaderna skjuter i höjden kan man alltid få pengar från statsbudgeten. De privata försäkringsbolagen, däremot, tvingas på grund av sin »hårda« budgetrestriktion att ta skaderegleringen på fullt allvar, hur obehaglig och ansträngande den än må te sig för den enskilde tjänstemannen.”

Möjligheten att ta pengar från andra områden eller att höja skatten för att kunna betala ut arbetslöshetsersättning kan, även om det innebär en risk för överutnyttjande, låta som en trygghet för försäkringstagarna. Samtidigt är det ett exempel på hur staten kan ändra spelreglerna i arbetslöshetsförsäkringen – på ett sätt som ett privat försäkringsbolag inte kan – vilket i sig innebär ett osäkerhetsmoment:

”Vid privat försäkring finns alltid risken att försäkringsgivaren inte kommer att kunna infria sina försäkringsåtaganden. Det är lätt att tro att denna risk inte föreligger vid socialförsäkring. Att enskilda alltid kan lita till omfattningen av statens åtaganden genom socialförsäkringssystemets olika delar är dock inte säkert. Skälet till detta är att staten har möjlighet att när den så önskar, till exempel om kostnaderna för försäkringarna blir för höga eller om de påverkar försäkringstagarnas beteende i oönskad riktning, ändra förutsättningarna för försäkringarna. Detta är en skillnad mot vad som gäller i fråga om privat försäkring, och innebär en källa till osäkerhet för försäkringstagarna.”

⁸ Larsson m fl (2005), sid 33.

⁹ Falkman (2006), sid 206-207.

Vad händer om arbetslösheten ökar?

Det finns olika sätt som försäkringsbolag kan hantera att arbetslöshetsrisken inte är konstant:

En möjlighet är att premierna sätts så högt att intäkterna i relation till utbetalningarna jämnar ut sig över konjunkturcykeln. När arbetslösheten är låg blir premierna lite högre än vad arbetslöshetsrisken just då motiverar och när arbetslösheten är hög uppstår det motsatta läget.

En annan möjlighet är att företagen justerar premierna i takt med att arbetslösheten förändras, exempelvis vid årets slut. Eftersom försäkringsbolagen inte på förhand kan veta hur stor arbetslösheten blir ett år kan premierna justeras retroaktivt.

Ytterligare en modell är ett slags försäkringssparkonton där en liten del av den årliga premien sätts in på ett konto, varifrån en extrapremie kan dras om arbetslösheten stiger. När arbetslösheten sjunker och premieinbetalningarna blir för stora kan istället överskottet sättas in på kontot.

Det bör också påpekas att de företag som redan idag tillhandahåller exempelvis inkomstförsäkringar har metoder för att hantera konjunktursvängningar, till exempel genom återförsäkring och eget sparande, vilket även kan investeras kontracykliskt.

I princip kan samma metoder användas för att hantera en djupare lågkonjunktur också. Stiger arbetslösheten dramatiskt kan det krävas såväl höjningar av premier som sänkta ersättningar. Detta kan ske årsvis, eller om försäkringskontrakten tillåter det, automatiskt när arbetslösheten ökar över en viss nivå.

Källa: Rappaport (1992) och Intervju med Bert-Åke Olsson, Accept

Men det finns också sätt att hantera att arbetslösheten är konjunkturberoende.¹⁰ Det som händer när arbetslösheten stiger är ju att den generella risken att bli arbetslös ökar. Försäkringstagarna har olika arbetslöshetsrisk och även när arbetslösheten stiger kommer riskerna att vara olika mellan olika individer. Däremot är som sagt den generella risken högre, vilket kan kompenseras genom att försäkringspremien höjs. Eftersom försäkringsbolagen inte kan förutse arbetslöshetsnivån måste den förändrade premien på något sätt justeras i efterhand, till exempel genom retroaktiva in-/återbetalningar vid årets slut om arbetslösheten blev högre/lägre än den nivån som de ursprungliga premierna var satta för.

En annan möjlighet är att försäkringstagarna, utöver försäkringspremieinbetalningarna, bygger upp ett sparkonto, ett slags försäkringssparkonto, från vilket eventuella tilläggsavgifter kan dras. Ett sådant sparande kan också vara ett sätt att hantera större uppgångar i arbetslösheten, till exempel under en allvarlig konjunktur nedgång. Modeller för att kunna höja premierna vid ökade arbetslöshetsnivåer och försäkringssparkonton kan förstås tillämpas även för att hantera större förändringar i arbetslöshetsnivån. Försäkringsbolagen kan också investera sparandet kontracykliskt.¹¹

En tredje möjlighet är att premierna sätts utifrån den genomsnittliga arbetslöshet som gäller över en konjunkturcykel. Då kommer premierna vissa år att vara högre än vad som är motiverat utifrån det årets arbetslöshetsnivå – vilket ger möjlighet för försäkringsbolagen att spara medel tills arbetslösheten stiger – och andra år att vara lägre än vad som är motiverat – vilket innebär att de sparade medlen kan användas för att täcka upp underskottet.

¹⁰ Diskussionen kring detta är hämtad ur Rappaport (1992), sid 99 ff.

¹¹ Rappaport (1992), sid 102.

Varför finns det inte privata arbetslöshetsförsäkringar?

Ett vanligt ”argument” är att om arbetslöshetsersättningsystem skulle kunna tillhandahållas privat hade de redan funnits. Men stämmer den bilden? Kan det istället vara så att de statliga arbetslöshetsförsäkringarna har trängt ut redan befintliga privata alternativ eller hindrat dessa från att uppstå?

”A review of the history of employment security arrangements prior to the establishment of government UI (Anm: UI=Unemployment Insurance) reveals no evidence that unemployment was uninsurable. Rather, the Article presents an historical account showing that private UI was beginning to emerge in the form of firm and union insurance plans and that the largest life insurance company desired to market UI. State laws, however, prohibited insurance companies from selling UI and therefore prevented a UI market from further developing.”¹²

Lagstiftningen i de olika amerikanska delstaterna under 1900-talets början gjorde det mer eller mindre omöjligt att tillhandahålla arbetslöshetsförsäkringar för de privata försäkringsbolagen. Det fanns bara ett par exempel på privata försäkringar. Däremot fanns det gott om fackförbund och arbetsgivare som hade olika skydd i samband med arbetslöshet. De hade dock ofta en begränsad framgång eftersom de inte spred riskerna mellan olika yrkesgrupper utan riktade in sig mot en specifik bransch. Men detta gjorde också att det fanns ett behov av bättre fungerande arbetslöshetsförsäkringar. Det insåg Haley Fiske, ordförande för Metropolitan Life Insurance Company, USAs då främsta livförsäkringsbolag, som både såg de sociala vinsterna och möjligheten att tjäna pengar på en mer allmän arbetslöshetsförsäkring.¹³ Under flera år försökte han enträget att påverka politikerna att ändra de lagar som hindrade framväxten av en sådan, men förgäves. När slutligen ett lagförslag som skulle göra det tillåtet att sälja arbetslöshetsförsäkringar i delstaten New York klubades igenom, 1931, lade dåvarande guvernör Franklin Roosevelt in sitt veto emot det. Roosevelt fruktade att lagen skulle föregripa en konferens han planerade med andra guvernörer för att studera möjligheterna till en statlig arbetslöshetsförsäkring. 1935 signerade Roosevelt, som då hade blivit president, the Social Security Act, en del av hans New Deal, vilken bland annat innebar införandet av en statlig arbetslöshetsförsäkring.

Den försäkring som Metropolitan Life avsåg att sälja var tänkt att fungera så här: det var en grupp-försäkring där initialpremien skulle vara stor, men med tiden skulle företag eller branscher med god historik få sina premier sänkta och få utdelning. Ersättningen skulle bero på lön, anställningstid och hur länge arbetslösheten varade. Ersättningen skulle betalas ut bara till arbetare med minst ett års anställningstid, först efter en karenstid och vara avsevärt lägre än lönen.¹⁴ Försäkringen var således försiktigt utformad och senare studier har kommit fram till att den sannolikt skulle ha klarat av även depressionsåren 1930-1933 utan att gå med underskott.

Allt tyder, menar Rappaport, på att privata arbetslöshetsförsäkringar inte uteblev för att de var omöjliga att införa, utan för att det helt enkelt inte var tillåtet att sälja dem.

”Had private UI been given the chance to emerge, evidence also suggests it might have prospered. The decades following the enactment of the Social Security Act were extremely successful years for insurance. New forms of insurance, like hospital and medical, emerged and grew, and old forms greatly expanded.”¹⁵

¹² Rappaport (1992), sid 62.

¹³ Diskussionen om Metropolitan Life och deras arbetslöshetsförsäkring är hämtad ur Rappaport (1992).

¹⁴ ”substantially lower than earnings”, Rappaport (1992), sid 70-71 not 30.

¹⁵ Rappaport (1992), sid 71.

Detta antyder dessutom att en privat arbetslöshetsförsäkring vore än mer gångbar i nutid: "First, insurance has become far more sophisticated, varied and extensive since the 1930s." och "Second, the phenomenon of unemployment is easier to insure now than it was in the first third of the century. The unemployment rate has been far more stable since World War II and unemployment patterns are better understood."¹⁶

Även i andra länder trängde framväxten av socialförsäkringssystemen undan de privata lösningar som var på väg att växa fram, eller som redan fanns. I England var, som vi sett, så kallade friendly societies vanliga, och de betalade bland annat ut ersättning vid arbetslöshet.

Systemet var så pass framgångsrikt att dåvarande finansministern Lloyd George i the National Insurance Act 1911 ville låta utbetalningarna i socialförsäkringen skötas via hjälpkassorna. Men istället för hjälp till självhjälp skulle arbetarna nu erbjudas social trygghet via staten, till samma kostnad som två pint billigt öl.¹⁷ Arbetarsammanslutningarna ogillades dock både av försäkringsbolagen, som såg dem som konkurrenter, och av läkarskrået, som ville ha mer betalt för sina tjänster. I förlängningen kom den statliga socialförsäkringen att tränga undan den mångfald av frivilliga sammanslutningar som funnits tidigare och läkarna fick, tack vare ett skickligt lobbyarbete, högre löner.¹⁸

Redan innan bygget av den brittiska välfärdsstaten hade arbetarna själva vidtagit mått för att förbättra sin trygghet och välfärd, ett faktum som på senare tid har uppmärksamats även av Labour-politiker.

"Lloyd George did not therefore invent the welfare state. As we have seen it was already very much in existence."¹⁹

UC Assure

I USA finns en allmän, skattefinansierad arbetslöshetsförsäkring, men vissa arbetsgivare, så kallade 501(c)3-organisationer (olika typer av välgörenhetsorganisationer), indianstammar och offentliga arbetsgivare har möjlighet att slippa betala skatt till arbetslöshetsförsäkringssystemet. Istället kan de välja att i efterhand ersätta staten för de utlägg den haft när deras tidigare anställda blir arbetslösa. För att slippa ta den risken själva kan de teckna en försäkring hos företaget UC Assure. Med andra ord erbjuder UC Assure en arbetslöshetsförsäkring, även om den riktar sig till arbetsgivare, inte till arbetstagare.

PRIVATA ARBETSLÖSHETSFÖRSÄKRINGAR/RELATERADE PRODUKTER I ANDRA LÄNDER

Som vi har sett har de flesta utvecklade länder, liksom Sverige, någon form av statligt organiserad arbetslöshetsförsäkring. Men även i dessa länder spelar privata arbetslöshetsförsäkringar av olika slag en viktig roll. I det följande ges exempel på några olika typer av produkter som finns på marknaden.

¹⁶ Rappaport (1992), sid 78.

¹⁷ New York Times (1911).

¹⁸ New York Times (1911).

¹⁹ Field (2011).

Inkomstförsäkringar

Privata inkomstförsäkringar introducerades i Storbritannien och Frankrike under 1970-talet och har sedan dess utvecklats i flera länder, även i Skandinavien. En inkomstförsäkring skyddar mot inkomstbortfall vid exempelvis sjukdom, skada och arbetslöshet. I Sverige är inkomstförsäkringar vanliga idag. De är oftast fackligt organiserade, men nu finns också fristående privata försäkringar. Däremot ska den försäkrade vara medlem i en a-kassa; inkomstförsäkringen betalar mellanskillnaden mellan ersättningen i a-kassan och (exempelvis) 80 procent av den tidigare lönen.

I de fall där dessa tecknas av enskilda privatpersoner (och till exempel inte via ett fackförbund) finns en risk för moturval, det vill säga att den som löper en högre risk att bli arbetslös blir mer benägen att teckna en försäkring. För att undvika det kan dessa tillhandahållas i kombination med andra försäkringar, såsom liv- och olycksfallsförsäkringar.²⁰ Den som tecknar en sådan kombinationsförsäkring antas vara ute efter ett bredare skydd, främst livförsäkringen, och får så att säga arbetslöshetsförsäkringen på köpet, vilket minskar risken för moturval och gör produkten mer finansiellt hållbar för försäkringsbolagen. Kombinerade liv-, olycksfalls- och arbetslöshetsförsäkringar är vanliga till exempel i Storbritannien.

Lönegapförsäkringar

Ett problem vid arbetslöshet kan vara att den som får ett nytt jobb får en lägre lön än på det tidigare arbetet. Utöver att det innebär en svårighet för den enskilde arbetstagaren som därmed kan få svårare att klara av fasta utgifter – boende, bil, etc – beräknade för en högre lön, så kan det också leda till en minskad benägenhet för arbetslösa att ta befintliga arbeten till en lägre lön. Därför har vissa länder, exempelvis Frankrike, Tyskland och USA, infört olika typer av löneförsäkringar som minskar lönebortfallet för personer som accepterar ett nytt jobb med en lägre lön. Ofta riktar sig dessa till särskilda grupper.

SalaryGap

SalaryGap är en helt privat försäkring som skyddar mot lägre lön vid nytt jobb efter arbetslöshet. I upp till två år betalas mellanskillnaden mellan den gamla och den nya lönen av försäkringsbolaget. Den säljs i Nederländerna, under namnet Werkloosheids PlusPlan, av TAF (som också säljer en inkomstbortfallsförsäkring). Produkten är också tänkt att lanseras i Storbritannien.

Källa: Tobell (2011)

Låneskyddsförsäkring och andra försäkringar av specifika kostnader

Förutom försäkringar som ersätter en utebliven inkomst vid arbetslöshet finns i många länder olika typer av låneskyddsförsäkringar (payment protection insurance), där försäkringstagaren vid arbetslöshet kan få ersättning för att betala ränta.²¹ Det kan till exempel röra sig om ett bolåneskydd (mortgage payment protection). Ofta erbjuds en sådan i samband med att lånet upprättas av banker eller andra låneinstitut; inte bara låntagaren tjänar ju på en sådan försäkring, utan även lånegivaren som blir försäkrad mot risken att kunden inte kommer att kunna betala tillbaka sitt lån. Eftersom den som tar ett bostadslån generellt sett är i en bättre finansiell position, till exempel har en mer

²⁰ Trettenbach & Kroll (2000), s. 19.

²¹ Även i Sverige har intresset för bolåneförsäkringar ökat, bland annat som ett resultat av finanskrisen, se Piper (2009).

stabil anställning, än befolkningen i sin helhet kommer den typen av försäkringar snarast att vara föremål för ett positivt urval genom att de tecknas av personer som har lägre genomsnittlig risk för arbetslöshet. Sådana försäkringar innebär med andra ord en mindre risk för försäkringsbolagen.

Exempel låneskyddsförsäkring

Flera banker och bolåneinstitut säljer bolåneskydd i Sverige. Dessa täcker betalningar för ränta och amorteringar på ett bolån. Ett vanligt upplägg är att utbetalningar görs under max 12 månader, och med 30 dagars karenstid efter att försäkringstagaren blivit arbetslös. De kan tecknas av personer inom vissa åldersgränser, till exempel mellan 18 och 60 år. Ersättning görs upp till en gräns, till exempel 15 000 kr. Premien beror på det belopp som ska försäkras, men kan också variera med låntagarens ålder. Kostnaden för en försäkring utan åldersdifferentiering ligger i dag på kring 4 % av det försäkrade beloppet, det vill säga den som vill försäkra en månadskostnad om 1000 kr får betala ca 40 kr i månaden för bolåneskyddet.

Källa: SBAB, SEB, Nordea, Swedbank

Även om bolåneskydd är den vanligaste typen av försäkringar som ger ersättning för specifika kostnader finns det en rad andra utgifter som en arbetstagare också kan skaffa ett försäkringsskydd för: konsumentkrediter, försäkringspremier (t ex till en livförsäkring), kreditkort (där till exempel det lägsta belopp som kunden är skyldig att återbetala varje månad ersätts), skol- och utbildningsavgifter, kostnader för inställda resor, kostnader för hyresavtal etc. Ofta är dessa försäkringar i de fall de förekommer kombinerade liv-, olycksfalls- och arbetslöshetsförsäkringar. I Storbritannien är dessa försäkringar vanliga, men även i Sverige är det till exempel möjligt att teckna ett avbeställningsskydd som ger ersättning om en resa måste avbokas i händelse av arbetslöshet eller att försäkra återbetalningar av olika slags lån.

Ett annat exempel på en ekonomiskt skydd som träder in vid ofrivillig arbetslöshet är den försäkring som koreanska Hyundai lanserade för att möta den minskade efterfrågan på nya bilar i finanskrisens spår. I korthet innebär den att den bilköpare som blir arbetslös kan lämna tillbaka sin bil och få tillbaka hela köpesumman.

ANDRA MODELLER (ARBETSLÖSHETSKONTON)

I korthet innebär arbetslöshetskonton att arbetstagaren gör regelbundna avsättningar till ett individuellt konto. Pengar på detta konto kan sedan användas vid arbetslöshet. De pengar som återstår på kontot vid pensionering betalas ut som en extra pension. En av de stora fördelarna med modellen kan uttryckas så här: I det motsatta systemet med arbetslöshetsunderstöd "belönas" den som blir arbetslös (via bidrag) och "bestraffas" den som blir anställd (genom att få betala den skatt som bekostar arbetslöshetsunderstödet).

"Economists have long known that if you want to encourage an activity, you subsidize it; if you want to discourage an activity, you tax it."²²

Med arbetslöshetskonton blir situationen den omvända eftersom uttag från arbetslöshetskontot minskar den mängd medel som finns tillgängliga för individen längre fram.²³ Incitamenten blir de omvända; arbetslöshet kostar och arbete lönar sig.

²² Thorne (1988), sid 3. Se också Martin Feldstein, "Unemployment Compensation: Adverse Incentives and Distributional Anomalies," National Tax Journal, Vol. 27, No. 2, sid. 295-306.

²³ Orszag & Snower (2002).

En annan fördel med kontomodellen är att det ger den enskilde möjlighet till kompensation även vid frivillig arbetslöshet (givetvis beroende på hur reglerna för uttag är utformade). Den som till exempel vill byta jobb, starta ett företag, utbilda sig eller liknande skulle kunna använda pengarna också till dessa ändamål.²⁴

Arbetslöshetskonton i Chile

I Chile introducerades det nya arbetslöshetsförsäkringssystemet 2002. Det består dels av individuella arbetslöshetssparkonton och dels av en gemensam "solidaritetsfond". Både arbetsgivare och arbetstagare gör regelbundna inbetalningar som fördelas mellan det individuella kontot och den allmänna fonden. Vid arbetslöshet görs uttag från det individuella kontot och om det är tomt tas pengar från solidaritetsfonden. Uttag från det individuella kontot kan göras oavsett orsak till att anställningen upphör (till skillnad från uttag från solidaritetsfonden eller från en vanlig arbetslöshetsförsäkring). En fördel för den enskilde individen är alltså risken för inlåsning på arbetsmarknaden minskar när det blir lättare att byta jobb och ändå ha kvar en viss ekonomisk trygghet. Ur ett samhällsligt perspektiv är, som vi sett, fördelen att incitamenten att söka ett jobb ökar. Den första utvärderingen av hur systemet påverkar dessa incitament gjordes 2010. Studien fann framför allt ett starkt stöd för att de individuella kontona ökar arbetslösas benägenhet att söka jobb.

Rörlighetskonton i Österrike

Österrike har också infört en modell med individuella konton. De har dock en annan uppgift än i Chile – syftet är att ersätta traditionella avgångsvederlag – och systemet är helt fristående från den vanliga arbetslöshetsförsäkringen. Systemet infördes 2003. Istället för att avgångsvederlag betalas direkt av arbetsgivaren avsätter denne 1,5 procent av varje arbetstagares lön till dennes individuella konto. Om den anställde blir arbetslös inom tre år från det att anställningen påbörjades flyttas pengarna vidare till nästa anställning, om det gått längre tid kan löntagaren välja mellan att använda en del av pengarna som avgångsvederlag eller att flytta över hela summan till nästa anställning. De pengar som återstår vid pensionering kan användas som förstärkning av pensionen.²⁵ Modellen ger arbetstagaren trygghet, samtidigt som den bidrar till att öka rörligheten på arbetsmarknaden och har därför kallats "rörlighetskonton".²⁶ Fördelen för arbetsgivaren är förutsägbarheten; avgifterna kan lätt beräknas varje år och när någon blir arbetslös är det en kreditkassa, inte arbetsgivaren, som betalar avgångsvederlaget.

Förslag på arbetslöshetskonton i USA

Förslag att införa en liknande modell som i Chile har framförts i USA. Den amerikanska arbetslöshetsförsäkringen är i stort sett oförändrad sedan den infördes 1935. Huvudargumenten för att den behöver förändras är att ersättningsnivåerna är låga och att många inte kan ta del av systemet (t ex de med tillfälliga anställningar och egenföretagare). Dessutom är skattefinansieringen av det nuvarande systemet regressiv, det vill säga de med lägre inkomster betalar en högre andel av sin lön i skatt.²⁷ Med andra ord är det "svaga" grupper på arbetsmarknaden som skulle kunna tjäna på ett förändrat system.

²⁴ Thorne (1988), sid 3.

²⁵ OECD (2009).

²⁶ Normann & Stein (2006).

²⁷ Kletzer & Rosen (2006).

En modell med arbetslöshetssparkonton (Unemployment Insurance Savings Accounts, UISA) har i en studie jämförts med det traditionella arbetslöshetsförsäkringssystemet. I korthet innebar arbetslöshetssparkontona att individer sparade upp till 4 procent av sin lön på ett särskilt konto. Vid arbetslöshet drogs kompensation från detta. Om kontot tömdes lånade staten pengar till kontot. Konton med positivt saldo får avkastningen av detta, minuskonton får betala ränta. Har kontot överskott vid pensionering omvandlas detta till pension, har det underskott händer ingenting. Arbetslöshetssparkontona innebär därmed samma skydd för individen, men med färre negativa incitament. I den jämförande studien simulerades utvecklingen med respektive utan arbetslöshetssparkonton över en 25-årsperiod, utifrån historiska inkomstdata. Resultatet var att nästan alla individer – även bland de som varit arbetslösa – visade sig ha positiv balans på sitt arbetslöshetsspar-konto. Skattebetalarnas kostnad för att radera skulden för dem med negativa konton var dessutom betydligt mindre än hälften av kostnaden för det nuvarande arbetslöshetsförsäkringssystemet.²⁸

Privatiserad arbetslöshetsförsäkring – en modell för Tyskland

I Tyskland har en livlig debatt pågått om hur arbetslöshetsförsäkringssystemet skulle kunna ändras. Ett av de mer innovativa förslagen kommer från Hans H. Glismann och Klaus Schrader, vid das Institut für Weltwirtschaft and der Universität Kiel. De föreslår att Tyskland övergår till ett tudelat system där dels arbetstagaren tecknar en privat försäkring och dels arbetsgivaren gör inbetalningar till en gemensam arbetslöshetsförsäkringsfond.²⁹

Detta ger såväl arbetstagare som arbetsgivare incitament att hålla arbetslösheten nere. Eftersom premierna i försäkringen sätts utifrån arbetstagarens individuella risk kan denne sänka sina premier till exempel genom att öka sin flexibilitet på arbetsmarknaden. I Glismann och Schraders exempel differentieras premierna utifrån kön och ålder, men också region och rörlighet. Den som är beredd att flytta dit det finns lediga jobb eller är beredd att byta yrke kan förkorta sin arbetslöshetstid och därmed sänka sin premie. Den som å andra sidan är ovillig att flytta ifrån en region med hög arbetslöshet får betala en höjd premie.

När det gäller arbetsgivarna föreslår författarna ett system liknande det amerikanska där arbetsgivare rangordnas utifrån arbetslöshetshistorik, så kallad 'experience rating'. En arbetsgivare som håller nere arbetslösheten, genom att uppvisa en lägre grad av uppsägningar, förbättrar sin arbetslöshetsrating vilket gör att de får en del av de pengar de betalat till arbetslöshetsförsäkringsfonden återbetalade.

De pengar som blir kvar i försäkringsfonden kan användas för att återförsäkra de bolag som tillhandahåller arbetslöshetsförsäkringen.

Statens roll begränsas med denna modell till att hantera försäkringsfonden och utbetalningar av arbetslöshetsersättning utöver arbetslöshetsförsäkringssystemet.

²⁸ Feldstein & Altman (1998).

²⁹ Glismann & Schrader (2005), sid 139.

5. Intervjuer med svenska försäkringsbolag

För att få en bild av hur de försäkringsbolag som idag är aktiva på den svenska marknaden ser på möjligheten att spela en större roll när det gäller framtidens arbetslöshetsförsäkringar har vi djupintervjuat centralt placerade representanter för Accept, Skandia, SACO Salus Ansvar samt Trygg-Hansa. Sex försäkringsbolag har avböjt att medverka, bland annat på grund av att frågan inte är tillräckligt mogen för diskussion och att bolagen inte arbetar med denna typ av försäkringar.

Intervjuerna gjordes under maj 2011, med den person som respektive bolag själv bedömde hade störst möjlighet att kunna svara på frågorna, både vad gäller insikt i och inflytande över företagets strategi och vad gäller de försäkringstekniska aspekterna på just arbetslöshetsförsäkringar.

Det är viktigt att påpeka att inget av försäkringsbolagen har någon färdig policy i denna fråga, utan att diskussionen och svaren i intervjuerna är att betrakta som fria reflektioner eller öppna resonemang.

BERT-ÅKE OLSSON, VD FÖR ACCEPT

Tidigare jobbade Accept med obligatoriska medlemsförsäkringar, men erbjuder sedan en tid tillbaka endast frivilliga, individuellt tecknade inkomstförsäkringar som kompletterar ersättningen från a-kassan.

Många har via sitt fackförbund en tilläggsförsäkring som fyller ut a-kassan till 80 procent av den tidigare inkomsten. Dessa ger dock oftast ersättning en kortare period än a-kassan, oftast mellan 100 och 150 dagar (mot a-kassans 300 dagar). Accept erbjuder då en försäkring som tar vid och fortsätter att fylla ut ersättningen under de a-kassedagar som är kvar, så att den sammanlagda ersättningen fortfarande blir 80 procent (70 procent dag 201-300). De som inte omfattas av någon kollektiv inkomstförsäkring via facket kan teckna en individuell sådan hos Accept, som fyller upp på motsvarande sätt i 300 dagar. Karenstiden är fem dagar. Det maximala försäkringsbeloppet i bägge försäkringarna är 80 000 kronor i månaden.

Premierna för dessa försäkringar är differentierade enligt följande faktorer: lön, ålder, utbildning, geografisk ort, medborgarskap samt vilken a-kassa man tillhör. Beräkningarna görs utifrån ett underlag bestående av enbart offentlig statistik.

Om man inte är medlem i en a-kassa kan man idag inte teckna en inkomstförsäkring hos Accept.

Intresse och villkor

Accept är mycket intresserat av att vara med på en marknad som öppnas upp för arbetslöshetsförsäkringar. Bolaget låser sig inte vid någon specifik lösning.

– Vi kommer att förhålla oss till de beslut som fattas. Det avgörande är att det är möjligt att få lönsamhet.

När det gäller de villkor som måste gälla för att Accept ska vara aktivt på marknaden är det svårt att fastslå vilka dessa är exakt, eftersom det finns ett antal olika samverkande parametrar att förhålla sig till. Det är helheten i paketlösningen som är det viktiga.

– De flesta problem finns det lösningar på. Det svåra är att få dessa lösningar accepterade av beslutsfattarna.

Statliga subventioner

En central fråga är om en förändring av arbetslöshetsförsäkringen kommer att innebära att de offentliga subventionerna kommer att försvinna.

En väg att gå enligt Accept är, åtminstone initialt, att det branschmonopol som finns idag bryts upp men att subventionerna av kassorna ligger kvar på samma nivå som idag.

– Jag skulle mycket väl kunna tänka mig att starta Accept a-kassa.

Subventioner är enligt Accept mindre bra ur marknadssynpunkt, men det finns sociala och regionala skäl som talar för att de bör behållas. Det innebär att Accept skulle kunna tänka sig att sköta administrationen av arbetslöshetsförsäkringen, utan att bära risken.

Differentiering av premier

Om skattesubventionerna ligger kvar kommer det möjligen inte att vara nödvändigt med någon differentiering av premierna på individnivå. Om skattesubventionerna däremot tas bort eller minskas drastiskt är en relativt fri differentiering av premierna nödvändig för att Accept ska vara intresserat. Ett annat alternativ skulle vara någon form av utjämning av risken mellan bolagen (se nedan). Annars blir risken för stor för bolaget. Differentieringen skulle preliminärt ske enligt samma kriterier som bolaget använder idag.

Men åtminstone någon av följande delar: premiedifferentiering, utjämning eller statliga subventioner är en förutsättning för att Accept ska erbjuda arbetslöshetsförsäkringar.

Förbud mot att neka kunder/kontraheringsplikt

En fråga som ofta diskuteras när det gäller privat leverans av socialförsäkringar är kontraheringsplikt, det vill säga att försäkringsbolagen inte ska ha rätt att säga nej till kunder. Enligt Olsson är det ett alternativ som skulle kräva andra åtgärder för att kompensera för den ökade risk som bolaget då skulle dra på sig. Ett sätt skulle kunna vara att stor frihet att sätta premier. För vissa grupper skulle dock premien bli så hög att dessa människor i praktiken blir oförsäkringsbara. Ett annat sätt vore därför att marknaden domineras av gruppförsäkringar som sprider risken.

Här gäller det att komma ihåg att även om en avreglerad marknad antagligen skulle domineras av sådana kollektiv som idag ordnar gruppförsäkringar åt sina medlemmar, primärt fackförbunden, finns det ett par miljoner människor på arbetsmarknaden som inte tillhör någon facklig organisation. (Den exakta siffran är 2,1 miljoner.³⁰) Därför kommer det att finnas en stor marknad även för individuella försäkringar. Men beroende på hur en avreglering genomförs kan man också tänka sig att andra kollektiv som idag inte ägnar sig åt sådant tecknar eller erbjuder gruppförsäkringar åt sina medlemmar. Det skulle exempelvis kunna gälla kyrkor eller olika former av föreningar.

Ett tredje sätt att hantera en sådan problematik skulle kunna vara att det finns en utjämningsfond, dit bolagen betalar in medel och som sedan används för att jämna ut skillnaden i riskstruktur mellan bolagens kunder. Ett sådant system bygger dock på att man på ett klart och tydligt sätt kommit överens mellan bolagen om hur man ska bedöma riskerna. Så länge Accept känner sig trygg med en sådan modell skulle bolaget inte ha något emot ett sådant system.

³⁰ 4,9 miljoner personer är i arbetskraften. Antalet yrkesverksamma medlemmar i de tre fackliga centralorganisationerna är sammanlagt 2,8 miljoner. Det gör en skillnad på 2,1 miljoner. Källa: Medlingsinstitutet 2011.

Korrelerade risker/kraftiga lågkonjunkturer

Accept är ett bolag som redan idag är utsatt för ökade kostnader under en lågkonjunktur, i och med att inkomstförsäkringar relaterade till arbetslöshet är deras enda produkter. Hur bolaget hanterar denna problematik vill Accept inte berätta, eftersom det är en affärshemlighet.

Men det finns olika sätt att hantera en sådan problematik, och det mest lämpliga är en mix av återförsäkring och intern fondering. Så skulle företaget antagligen också hantera ett större åtagande när det gäller arbetslöshetsförsäkringar. Om man tänker sig en öppen marknad för arbetslöshetsförsäkringar skulle Accept antagligen växa väldigt fort, och inte ha en kassa som räcker till. Då skulle bolaget förlita sig på återförsäkring i hög grad. Men efter hand som intäkterna kommer och kassan byggs upp skulle mixen av återförsäkring och eget kapital blir mer ”normal”.

Det gäller att komma ihåg att återförsäkring är en mycket volatil marknad. Och det skulle vara svårt för återförsäkringsbranschen att hantera en djup världsdepression.

– En kortare dip som den vi upplevde 2008-2009, däremot, är inga problem.

En faktor som är viktig här är hur regelverket kring hur företagen får fondera utformas. När det gäller intern fondering finns det ett politiskt/medialt problem som handlar om att försäkringsbolagen under goda tider måste kunna gå med omfattande överskott, för att sedan kunna använda det för att täcka upp de underskott som ofrånkomligen uppstår när de dåliga tiderna kommer. Det skapar utrymme för attacker mot försäkringsbolagen, med anklagelser om att de tjänar för mycket pengar.

Ett sätt att undvika detta vore en statligt reglerad återförsäkring som ”klipper topparna”, det vill säga när det blir allvarliga lågkonjunkturer. Den skulle fungera så att om arbetslösheten stiger över en viss nivå så går fonden in och betalar.

Möjligen skulle man kunna använda en konstruktion som liknar dagens insättningsgaranti för bankerna, det vill säga vara finansierad av branschen själv, men administrerad av staten. Finansieringen sköts genom att det är obligatoriskt för försäkringsbolagen att ta ut en avgift ovanpå premien som sedan läggs i fonden. Det skulle kunna vara samma utjämningsfond som kompenserar för riskvariationen mellan bolagen. Men den skulle alltså också kunna ha en konjunkturutjämnande funktion och fungera som återförsäkrare för de bolag som tecknar arbetslöshetsförsäkringar.

Obligatorium

Huruvida det blir obligatoriskt eller ej att skaffa sig en arbetslöshetsförsäkring skulle inte påverka Accepts intresse eller möjligheter att bedriva sådan verksamhet i någondera riktningen. Däremot menar Olsson att införandet av ett obligatorium kan innebära svåra gränsdragningar. Hur ska man i exempelvis förhålla sig till personer som är i arbetsför ålder men som inte utgör en del av arbetskraften, eller till personer som är på väg in på arbetsmarknaden?

Kontroll

När det gäller skadereglering, det vill säga kontroll av att de försäkrade som blivit arbetslösa verkligen söker jobb följer Accept idag enbart myndighetens kontroll, eftersom försäkringarna bara är tillägg. Accept har idag inga stora problem med att människor inte vill arbeta och ser inte heller några stora problem med detta i ett system där de skulle erbjuda ”hela” arbetslöshetsförsäkringar. Kontrollfunktionen är dock svår.

– Det handlar inte bara om *att* du söker jobb, utan *hur* du söker jobb.

Med det menar Olsson att det inte räcker att slentrianmässigt söka jobb för syns skull, utan att verkligen leta efter sätt att försörja sig.

Omställning/förmedling/matchning/utbildning

Det är mycket möjligt att Accept skulle köpa in enklare utbildnings- och förmedlingstjänster, för att få in de arbetslösa i arbete så fort som möjligt. Det är heller inte alls omöjligt att Accept skulle erbjuda bredare lösningar i form av omställnings- och kompetensförsäkringar. Det finns utrymme för både konkurrens och förbättringar när det gäller förmedling av arbetstillfällen och sökande.

Andra regleringar (ersättningens längd, nivå, tak etc.)

Man kan tänka sig att system där ersättningen är fastställd av ett offentligt regelverk. Då måste friheten att differentiera premierna vara mycket hög för att Accept ska vara aktiv på marknaden.

Övergångsproblematik

Accept ser ett problem med övergången. Om skattesubventionerna upphör skulle det bli en massflykt från a-kassorna och oreda. En övergångslösning vore därför att en person som inte är med i a-kassan men som tecknar en motsvarande försäkring i ett privat bolag får motsvarande subvention. Ett annat övergångsproblem är hur man ska göra med en person som redan är arbetslös.

Samordning med övriga trygghetssystem

När det gäller samordning med offentliga trygghetssystem ser Accept inga större problem. Redan idag sker det omfattande samordning.

PATRIK HESSELIUS, CHEF FÖR PUBLIC AFFAIRS, SKANDIA

Patrik Hesselius är doktor i nationalekonomi och har en bakgrund som politiskt sakkunnig hos dåvarande socialförsäkringsminister Christina Husmark Persson (M).

Idag jobbar Skandia med inkomstförsäkringsliknande produkter inom hälsoområdet. De erbjuder sjukförsäkringar som är förlängningskomplement till de kollektivavtalsbaserade tilläggsförsäkringar till den offentliga sjukförsäkringen som finns på de flesta avtalsområden. De kollektivavtalsbaserade försäkringarna fyller vanligtvis ut ersättningen från den offentliga försäkringen upp till en viss andel av den tidigare inkomsten i tre månader (90 dagar). Därefter tar Skandias försäkring vid och fyller ut ersättningen på ett motsvarande sätt.

Skandia jobbar väldigt integrerat med sin hälsokedja, som består av rehabiliteringsförsäkring, sjukförsäkring och sjukvårdsförsäkring i ett paket. Där arbetar bolaget både preventivt och under sjukskrivningen med rehabilitering och hälsoförbättrande åtgärder.

Intresse och villkor

Skandia är definitivt intresserad av att sälja arbetslöshetsförsäkringar, givet att de kan erbjuda kunderna bra produkter samtidigt som de tjänar pengar. Företaget ser behovet av utökad trygghet på arbetsmarknaden, och skulle gärna vara en del av en helhetslösning med det syftet. Det är naturligt att man integrerar försäkringarna med varandra. Det är helt i linje med hur de redan arbetar.

Skandia kan både tänka sig att vara ett komplement till dagens system och att vara ett framtida alternativ. Om en marknad öppnas upp kommer Skandia självklart att vara med på den. Idag finns ingen sådan marknad, eftersom utbetalningarna i a-kassorna är subventionerade av staten och det är hårt reglerat vem som får bedriva sådan verksamhet. Skandia skulle vara intresserad av att vara med också i en lösning som innebär att staten fortsätter att subventionera utbetalningarna.

Grupp eller individ

Främst ser Skandia framför sig gruppförsäkringar som arbetsgivare skulle teckna för sina anställda. Det kommer att vara ett starkt konkurrensmedel i tävlan om att rekrytera personal. Det kommer enligt Skandias bedömning att vara den lösningen som växer fram om marknaden öppnas upp.

Det skulle lösa en hel del av problematiken med premiedifferentiering, eftersom denna skulle ske på arbetsplats- eller företagsnivå, i stället för på individnivå, vilket skulle innebära att personer med hög risk inte skulle behöva betala premier som återspeglar deras individuella risk.

Premierna kommer i stället att vara differentierade mellan arbetsgivare/arbetsplatser/företag. De kommer att sättas utifrån den risk Skandia bedömer att företaget löper att säga upp personal. Några av de faktorer som kommer att spela in i en sådan bedömning är hur säsongsbetonad verksamheten är, tidigare uppsägningar, genomsnittlig utbildningsnivå i företaget, nivån på eventuella utbetalningar och åldersstrukturen.

Det viktiga är att koppla försäkringen till omställning. Det gäller att försäkringen fokuserar på vad skadan som ska regleras är. Är den att man är arbetslös, eller är den att man saknar ett arbete? Skillnaden i de två perspektiven handlar om huruvida det finns jobb att söka för individen i fråga, vilket löses genom bättre förmedling eller om personens anställningsbarhet är låg, vilket löses bäst genom utbildning.

Om de arbetslöshetsförsäkringar som Skandia skulle erbjuda skulle vara individuella snarare än gruppförsäkringar kan bolaget tänka sig att differentiera premier enligt tidigare arbetslöshet, ålder, yrke, utbildning, kön, facklig tillhörighet och även enligt andra faktorer.

Obligatorium och kontraheringsplikt

Huruvida en framtida sådan försäkring är obligatorisk eller ej spelar ingen roll för Skandia. Det viktiga är att villkoren är marknadsmässiga.

När det gäller förbud mot att säga nej till kunder är det inget större problem, med tanke på att de idag har gruppförsäkringar där risken sprids och att det är just gruppförsäkringar de ser framför sig. Sådana tecknar arbetsgivaren vanligtvis för *alla* anställda. Det viktiga för Skandia är att det blir en tillräckligt stor grupp människor som omfattas av försäkringen.

Omställningsförsäkring

För Skandia vore det naturligt att kombinera en grupptecknad arbetslöshetsförsäkring med en mer omfattande omställningsförsäkring, kanske till och med en omställnings- och kompetensförsäkring, som innehåller alltifrån kontantersättning till jobbförmedling, matchning, utbildning och stöd. Parallellt till hur bolaget arbetar holistiskt med hälsofrågan är tydlig. Det rimliga för bolaget vore att inspireras av dagens kollektivavtalsbaserade omställningsförsäkringar och fråga sig hur Skandia skulle kunna vidareutveckla detta koncept.

Skandia ser inte att sådana lösningar för bolagets kunder skulle krocka med nämnda rådande omställningsförsäkringar.

Skandia skulle i stället kunna erbjuda en sådan lösning i upphandling i samband med sådana kollektivavtalsbaserade försäkringar. Det är inte heller givet att de försäkringar som finns idag är de som kommer att vara aktuella i framtiden. Skandia skulle också kunna tänka sig att vara ett komplement till de som finns idag.

En vidare möjlighet som Skandia inte heller skulle vara främmande för är att kombinera omställnings- och kompetens- med en helhetslösning för arbetsfrånvaro, som också inkluderar det hälsopaket som presenterades ovan. I paketlösningar kan risken spridas ännu mer genom att riskerna på de olika områdena kan ta ut varandra. Ju mindre risk, desto lägre premier och billigare produkter.

Moturval

Skandia ser inga större problem när det gäller moturval, med tanke på att försäkringen kommer att få gruppkaraktär. Premiedifferentiering mellan grupperna löser det. På en arbetsplats med en historik av mycket få uppsägningar kommer premien att vara så låg att det blir en billig "fringe benefit" att erbjuda för arbetsgivaren. Asymmetrisk information är ett problem som blir mindre i en gruppförsäkring. Konsekvensen av asymmetrisk information är inte heller lika allvarlig när det gäller arbetslöshet som när det gäller sjukdom.

Skadereglering

När det gäller skadereglering och kontroll av att de arbetslösa verkligen söker jobb är det inget Skandia har tittat på i detalj. Idag är det upp till arbetsförmedlingen att avgöra om man är aktiv och arbetsförmedlingen kan underrätta a-kassorna om en individ inte sköter sig, varvid individen

kan få sänkt ersättning. Det finns en flora av olika lösningar från runt om i världen. Forskningen visar att ett av de mest effektiva sätten att få människor att söka jobb är att tvinga dem att själva rapportera in de jobb de söker.

Konjunkturrisk

När det gäller konjunkturrisken påpekar Hesselius att Skandia inte har tagit ställning till det än. Det är en politisk fråga vem som ska bära den risken, och där har Skandia som företag inte någon åsikt.

Skandia läser sig inte vid någon teknisk lösning utan nöjer sig med att konstatera att de vill kunna erbjuda kunder en bra försäkring som är lönsam. Men det är klart att en fullständigt överreglerad marknad inte blir lika attraktiv som en friare sådan.

När det gäller risken för krockar eller samordningsproblem med de offentliga trygghetssystemen är det för Skandia viktigt att det är tydligt var ansvaret ligger. Det är viktigt att regelverket är transparent. Men redan idag är Skandia ett komplement till statliga trygghetssystem och ser därför inga problem med att fortsätta vara det. Snarare vore det en möjlighet att integrera de olika systemen med varandra.

Skandia är inte särskilt intresserat av att administrera en arbetslöshetsförsäkring om risken inte är med i paketet.

– Vi sysslar med risk och sparande. Inte med administration. Det finns andra som gör det bättre.

BJÖRN FRIMODIG, SACO SALUS ANSVAR FÖRSÄKRINGS AB

SACO Salus Ansvar (SSA) är ett ömsesidigt försäkringsbolag som ägs till 51 procent av SACOs 26 medlemsförbund och till 49 procent av försäkringsbolaget Salus Ansvar. Björn Frimodig är VD.

SSA tecknar idag tilläggsförsäkringar till a-kassan åt medlemmar i SACO-förbunden.

Omkring 340 000 personer omfattas av sådana kollektiva försäkringar, som är obligatoriska och betalas av medlemmarna som en del i medlemsavgiften till respektive förbund. Försäkringen fyller upp ersättningen från a-kassan i 120 dagar (sex månader) till 80 procent av den tidigare inkomsten (taken för de olika förbunden varierar mellan 50 000 och 100 000 kronor).

Dessutom har 22 000 medlemmar i SACO-förbunden tecknat individuella försäkringar som förlänger ersättningstiden. Dessa tar vid när ersättningen från de obligatoriska/automatiska försäkringarna upphör efter 120 dagar, och ger samma ersättning i 120 dagar (sex månader) till (70 procent efter dag 200). Vidare har runt 1 000 personer från andra SACO-förbund tecknad individuella försäkringar med samma villkor som de obligatoriska försäkringarna ovan.

Premierna differentieras förbundsvis. De räknas ut på basis av hur många av förbundets medlemmar som är med i a-kassan och en prognos på deras genomsnittliga risk för framtida arbetslöshet. Denna risk baseras på historisk arbetslöshet i gruppen. Sammanfattningsvis är det tre parametrar som ligger till grund för premien för respektive förbund: hur många kommer att få ersättning, hur mycket ersättning kommer de att få och hur länge kommer de att få ersättning?

Det faktum att SSA är ett ömsesidigt bolag som inte är vinstutdelande gör att det drivs på andra premisser än ett rent kommersiellt bolag. Varför har då Salus Ansvar, som är en del i den kommersiella danska bankkoncernen DSB, startat ett minoritetsägt bolag som inte genererar några överskott åt ägaren? Frimodigs svar är att Salus Ansvar har intäktsgenererande samarbeten om försäkringar på en rad andra områden med olika SACO-förbund.

Makrorisken

När det gäller frågan om makrorisken och korrelerade risker, det vill säga dramatiskt ökade kostnader i fall av stora öknningar i arbetslöshet under en lågkonjunktur, bär SACO-förbunden en stor del av ansvaret för konjunkturbedömningarna. Dessa har mycket mer kompetens i frågan om medlemmarnas arbetsmarknad, något som tillhör deras kärnverksamhet. SSA återförsäkrar inte sin makrorisk, utan sköter den frågan genom intern fondering. För tio år sedan när verksamheten drogs igång var det omöjligt att återförsäkra en inkomstförsäkring i Sverige.

Intresse och villkor

Generellt sett är SSA försiktigt positivt när det gäller att ta ett större ansvar för arbetslöshetsförsäkring i framtiden. Frågan har inte diskuterats i företaget, på vare sig lednings- eller styrelsenivå.

– Men självklart är det så att vi har jobbat med det här nu, och vi kan det här ganska väl. Skulle det komma en sådan förfrågan skulle vi naturligtvis utreda det och ta ställning till det.

Det gäller såväl om det utökade ansvaret handlar om att hantera försäkringsrisken som om det bara handlar om att hantera försäkringens administration.

Frimodig är noga med att återigen påpeka att detta är en fråga för ägarna och styrelsen och att dessa inte har tagit ställning. Han kan därför inte precisera under exakt vilka förutsättningar SSA skulle vara intresserat att spela en större roll. Men tidigare har företaget fått en förfrågan från ett

av SACO-förbunden som ville starta en egen a-kassa inklusive en egen arbetsförmedling. Förbundet bedömde att det med en egen förmedling skulle ha noll arbetslöshet och därmed en väldigt billig a-kassa. Det blev dock inget av det. Sådana diskussioner äger rum med jämna mellanrum. Eftersom SSA till 51 procent ägs av SACO-förbund jobbar företaget idag endast mot akademikerfederationen.

Svårigheter med kapitalisering

Frimodig har en huvudsaklig invändning när det gäller privata företags möjlighet att spela en större roll när det gäller att hantera risken i arbetslöshetsförsäkringen. Den handlar om de stora summor pengar som dagens a-kasssystem hanterar.

– Ska man driva det som en privat försäkring utifrån de regler som finansinspektionen ställer upp vad gäller kapitalisering, konsolidering, solvens och så vidare så skulle det kräva ett ganska stort kapital för ett bolag. De senaste tio åren har utbetalningarna i a-kassan varierat mellan 13 och 34 miljarder. För att ett privat bolag ska ha täckning för en sådan risk krävs det mycket stort kapital. Ett sådant kan vara svårt att bygga upp, och är dessutom dyrt att ha.

Grupp kontra individ

Frimodig är övertygad om att en avreglerad arbetslöshetsförsäkringsmarknad kommer att domineras av gruppförsäkringar. Detta både för att det leder till överlägsen riskspridning, men också för att de administrativa kostnaderna blir så mycket lägre.

– Det är så mycket billigare att hantera en gemensam försäkring än en individuell sådan. SSA har endast en handfull anställda idag, trots nästan 350 000 kunder.

Premiedifferentiering

Till skillnad från bolag som har mer individuellt utformade inkomstförsäkringar har SSA inga avancerade tankar om hur premien skulle differentieras i ett mer avreglerat system. Men det är inte de försäkrades risk att bli arbetslös som står i centrum för företagets nuvarande resonemang kring denna fråga. Det är i stället de försäkrades inkomst:

– Risken för arbetslöshet är inte det enda som spelar in, utan det viktigaste är snarare nivån på ersättning. Har du en lön som ligger på 100 kronor över taket i den allmänna a-kassan blir utbetalningarna ändå små.

– I våra individuella försäkringar är premien inte differentierad utifrån den individuella risken att bli arbetslös, utan enbart i förhållande till lönen. Men förutsättningarna är naturligtvis speciella för oss, eftersom vi endast tecknar medlemmar i SACO-förbunden. Om vi skulle försäkra andra delar av arbetsmarknaden skulle det säkerligen se annorlunda ut.

Utifrån det perspektivet är det viktigt att påpeka att det är ett helhetspaket man måste ta ställning till i frågan om en större roll för SSA i arbetslöshetsförsäkringen. Det är inte enbart premien som är viktig, när det gäller att få verksamheten att gå ihop, utan det är lika viktigt att titta på ersättningens nivå och längd. Det går därför inte att precisera exakt vilken mix av frihet när det gäller premier, ersättning, subventioner eller kontraheringsplikt som krävs för att företaget ska vara aktivt på en avreglerad marknad. Men klart är att inget bolag vill tvingas försäkra personer med hög risk utan statliga subventioner och med reglerade premier.

Obligatorium/kontraheringsplikt

Det faktum att de inkomstförsäkringar SSA tecknar idag är obligatoriska och att alla medlemmar i de SACO-förbund som har sådana kontrakt har rätt att teckna försäkring i SSA gör att man skulle kunna säga att SSA redan idag har en kontraheringsplikt, även om den är kontraktbaserad snarare än lagstadgad. SSA ser därför inte negativt på laglig kontraheringsplikt, det vill säga förbud mot att säga nej till kunder. I vilket fall skulle det inte, som det ser ut nu, påverka bolaget negativt när det gäller att spela en större roll i arbetslöshetsförsäkringen.

– Men vi styr över våra villkor själva. Exempelvis måste man ha varit med i ett SACO-förbund i 18 månader för att få ersättning. Detta för att personer inte ska gå med i ett förbund när man blir varslad eller uppsagd. Det är ett sätt att undvika moturval. I övrigt försöker vi följa a-kassan så mycket som möjligt.

SSA har tagit ett strategiskt beslut att bara teckna avtal med SACO-förbunden. Företaget har till och med tackat nej till förfrågningar från fackliga organisationer som inte ingår i SACO-sfären.

Denna inställning gäller SSA, där Salus Ansvar endast är minoritetsägare. Vilken inställning har då Salus Ansvar?

– Skulle Salus Ansvar få en förfrågan från ett kollektiv som är attraktivt, kan det mycket väl bli så att det vore värt att starta ett nytt bolag.

Det finns också kollektiv som ur försäkringssynpunkt är mindre attraktiva, som exempelvis IF Metall i Västsverige. Hur skulle Salus Ansvar se på det, utifrån ett hypotetiskt exempel med statligt reglerad kontraheringsplikt samt ganska lågt satt premietak?

– Det får långsiktiga konsekvenser som är svåra att överblicka. Vi skulle bli tvingade att försäkra en grupp som skulle generera massiva underskott. Får man inte ta ut en vettig premie och ändå är tvingad att försäkra skulle det bli svårt. Men man skulle i och för sig kunna lösa det med fortsatta statliga subventioner.

Frimodig återkommer till problemen med de stora summor som hanteras i arbetslöshetsförsäkringen, och att det skulle vara svårt för ett privat företag att ha sådana mängder kapital liggande, åtminstone i ett initialt skede. Man måste ha kompensation för alternativavkastningen. Det är dyrt att ha kapital uppbundet.

– Arbetslösheten går upp och ned. Vi har haft förbund som gått från arbetslöshet på 0,9 procent till 3,6 procent på 18-24 månader. Om man inte vill justera premien motsvarande, det vill säga med 400 procent, måste man ha någon slags riskutjämnande premie. Man måste kunna ha rejäla överskott under högkonjunktur och motsvarande underskott i lågkonjunktur. Så antingen måste man börja i en högkonjunktur eller ha en stor kassa redan från början.

Och om man då tänker på grupper som löper större risk att bli arbetslösa än akademikerkollektivet blir det ännu svårare:

– Till skillnad från staten som betalar ut ersättning från a-kassan när utgiften kommer reservsätter SSA den genomsnittliga kostnaden för en medlem i det relevanta förbundet så fort han eller hon anmäler sig till arbetsförmedlingen. För att kunna ta in ett kollektiv som IF Metall Västsverige måste vi således kunna reservsätta mycket stora belopp från dag ett.

Omställningsförsäkring

Skulle SSA i samband med en framtida utökning av sin roll erbjuda omställningsstöd, utbildning, förmedling etc.?

– SSA har tagit ett strategiskt beslut att inte ägna sig åt det, utan det hanteras av SACO-förbunden. De har starka incitament att hjälpa arbetslösa medlemmar till ett nytt jobb så fort som möjligt, både för de arbetslösa medlemmarnas bästa och för att hålla nere premien i försäkringen. De har också överlägsen kompetens på området. Medlemmarnas arbetsmarknad är deras kärnverksamhet.

Det ska dock sägas att ett av SACO-förbunden har drivit frågan om ”förmedlingspeng”, det vill säga en konkurrensutsättning av arbetsförmedlingen.

Skadereglering och förmedling

När det gäller kontroll av de försäkrade så att de verkligen söker jobb och tar de jobb som finns så samarbetar SSA bra med arbetsförmedlingen idag.

– Skulle vi hantera den allmänna a-kassan så som den ser ut nu skulle vi samarbeta med arbetsförmedlingen på samma sätt som a-kassorna gör idag.

När det gäller alternativ till arbetsförmedlingen säger Frimodig att han skulle ha svårt att se att man inte skulle använda arbetsförmedlingen, men att man kanske skulle titta på andra möjligheter att säkerställa att ersättningsutbetalningarna går dit de ska gå. Men i framtiden skulle Frimodig samtidigt mycket väl kunna tänka sig att det kan komma att dyka upp andra förmedlingar som SSA kommer att samarbeta med.

– Med ett system med arbetsförmedlingspeng skulle det exempelvis sannolikt dyka upp förmedlingar som arbetar nära de grupper som vi försäkrar. Självklart skulle vi jobba tillsammans med dem.

Men man kan också tänka sig tätare samarbeten. För några år sedan startade Salus Ansvar tillsammans med några av SACO-förbunden samt Manpower företaget Akademikerförmedling, en tjänst för både arbetslösa akademiker och akademiker som ville byta jobb. Företaget var vinstutdelande, genom att det tog betalt av arbetsgivaren.

– Skulle man öppna upp en sådan marknad skulle det uppstå en massa aktörer. Och det är klart att utbetalning av arbetslöshetsförsäkringar och tilläggförsäkringar och förmedling av arbeten går hand i hand.

Det är enligt Frimodig inte alls omöjligt att SSA skulle erbjuda helhetslösningar för trygghet på arbetsmarknaden, som består dels av inkomstbortfallsersättning, dels utbildning och coachning och dels förmedling av jobb. Man skulle också kunna tänka sig att även hälsoaspekten ingår i ett sådant paket, med både sjuk- och sjukvårdsförsäkring.

– Det är allmänt känt i försäkringsverige att vi går mot allt mer av privatisering av de stora systemen. Alla försäkringsbolag tittar på de möjligheter som finns.

Frimodig menar också att attityden gentemot privata inkomstförsäkringar förändrats det senaste decenniet.

– När vi startade SSA för tio år sedan ansågs det att arbetslöshet var en icke försäkringsbar risk. Detta främst för att man i mångt och mycket styr själv över sin arbetslöshet. Idag är det över en miljon människor som omfattas av ett privat försäkringskydd mot arbetslöshet. Det är en stor förändring. Det är också långt mindre kontroversiellt idag än tidigare.

Samordning med andra trygghetssystem

Frimodig ser inga större problem vad gäller samordning med myndigheter och andra trygghetssystem. Visserligen fungerar exempelvis a-kassorna, CSN och Försäkringskassan inte så bra tillsammans som de skulle kunna göra, men redan idag fungerar SSAs samarbete med a-kassorna bra och Salus Ansvars grupp-försäkringsbolag har ett väl fungerande samarbete med Försäkringskassan.

Frågan är vilken del av Salus Ansvar som kommer att bli den som spelar den huvudsakliga rollen på en avreglerad marknad för arbetslöshetsförsäkringar, det ömsesidiga bolaget SSA eller övriga vinstutdelande delar av företaget?

– Det naturliga för Salus Ansvar vore att den del av företaget som redan sysslar med sådan verksamhet, det vill säga SSA, tar ledningen. Vi ägs ju dessutom till 51 procent av SACO-förbunden, och det är ju inte osannolikt att den regering som avreglerar denna marknad pratar med de fackliga organisationerna.

KENT ANDERSSON, TRYGG-HANSA

Kent Andersson är nordisk chef för sjukvårdsförsäkringar och jobbar mycket med affärsutvecklingen på detta område som är den verksamhet inom Trygg-Hansa som är mest närliggande arbetslöshetsförsäkringar.

Intresse

Idag arbetar Trygg-Hansa inte med inkomstförsäkringar. Det beror på att företaget är en del i en centralt styrd internationell koncern med fokus på sakförsäkringar. Bolaget har försiktiga ägare och begränsad kompetens när det gäller personförsäkringar.

Det pågår därför inte heller någon diskussion internt i Trygg-Hansa om möjligheten att spela en större roll i en eventuellt avreglerad arbetslöshetsförsäkring.

Men en avreglering skulle innebära att det öppnades upp en flank för konkurrenter och därför skulle Trygg-Hansa sannolikt ta i frågan, om den blir mer aktuell än den är idag.

– Alla stora försäkringsbolag vill ha helkundsperspektivet i centrum för verksamheten. Det gäller för alla fullsortimentsbolag, även Trygg-Hansa.

En avreglering kan också skapa ett kundtryck i frågan. Det har Trygg-Hansa tidigare hanterat genom att skapa samarbeten med andra företag kring den typen av produkter. Trygg-Hansa distribuerar då försäkringarna, men det finns andra bolag i botten som bär risken. Som exempel kan nämnas så kallade ”Payment protection insurance” (PPI) som nämndes ovan, vilket alltså innebär att avbetalningar av skulder knutna till vissa produkter hanteras vid inkomstbortfall, som vid arbetslöshet.

Risk och/eller administration

När det gäller frågan om att hantera bara en av de två aspekterna risk och administration har Andersson svårt att säga något specifikt om det, men för ändå ett allmänt resonemang:

– Administration i sig ger inget mervärde. Det viktiga för ett försäkringsbolag är att komma in ett naturligt flöde. Därför försöker man liera sig med existerande fungerande flöden, för att hålla nere administrationskostnaderna. Och sådana flöden finns idag i de existerande a-kassorna. Även om staten står för merparten av risken så har fackförbunden monopol på att administrera a-kassan.

Andersson tycker det är naturligt att a-kassorna är knutna till fackförbunden, eftersom det där finns kunskap och information om arbetsmarknaden, om vilka som riskerar bli arbetslösa och vilka konsekvenser det får.

Avreglerad kontra reglerad marknad

Trygg-Hansa menar generellt sett att avreglerade marknader är mer attraktiva än reglerade sådana.

– Det skapar oftast större handlingsfrihet och större kundnöjdhet. Men utgångspunkten måste vara att man tillför mervärde för den enskilde individen.

Andersson påpekar dock att vissa saker hanteras bäst inom ramen för stora avtal, så att man får stordriftsfördelar.

– De löses bäst i gruppförsäkringar. Det måste dock finnas många aktörer, så att det blir konkurrens.

Men när det gäller arbetslöshetsförsäkringar finns det inte så mycket utrymme för konkurrens, menar Andersson.

– De enda konkurrensmedlen är låga kostnader och en hygglig service. Jag har svårt att se hur man ska kunna differentiera produkterna väsentligt.

Trygg-Hansa står bakom dagens samhällsmodell men intresse kan komma att finnas Andersson är noga med att betona att Trygg-Hansa står bakom dagens samhällsmodell.

– De stora försäkringsbolagen, särskilt de som vill vara heltäckande, har behov av medborgarnas förtroende, eftersom det är förtroende som företaget bygger sin verksamhet på. Därför ligger det i Trygg-Hansas intresse att Sverige har ett socialt grundskydd.

Det blir dessutom svårare för Trygg-Hansa att göra affärer i ett samhälle där segregeringen eller de ekonomiska skillnaderna är allt för stora.

– Ett mindre sammanhållet samhälle slår tillbaka mot bolagen själva. Det blir mer våld, saker och ting blir svårare att försäkra och bolagen blir mer riskaverta.

I nuläget vill Trygg-Hansa därför inte ta över arbetslöshetsförsäkringen.

– I dagsläget ligger det inte i vår riskaptit att gå in på den här typen av produkter. Däremot skulle vi gärna tillhandahålla en sådan produkt till våra kunder, med hjälp av olika samarbeten med andra företag.

Men dörren är inte stängd.

– Om och när frågan blir en realitet, om marknaden skulle avregleras, då kommer vi att behandla frågan en gång till. Vi vill vara ett försäkringsbolag med ett heltäckande produktutbud. Men om vi löser det genom samarbeten eller genom att ta fram produkten själva vet jag inte.

Premiedifferentiering

När det gäller frågan om hur man sätter premierna i en sådan försäkring har Trygg-Hansa ingen färdig lösning, eftersom företaget idag inte arbetar med sådana produkter. Men återigen går det att föra ett generellt resonemang kring frågan.

– Grunden för den typen av försäkring är att man kan differentiera premien, relaterad till risken. Det finns en sundhet i det. Har man ett dåligt skadeutfall, då får man en högre premie, vilket skapar incitament att ägna sig åt förebyggande och skadebegränsande aktiviteter.

Men arbetslöshetsförsäkringar drivs enligt Andersson av en helt annan logik än andra försäkringar.

– Privata försäkringar handlar om att hantera olika former av risker. En risk är något som inträffar plötsligt och oförutsett. Slumpen spelar en stor roll. Men arbetslöshet handlar väldigt lite om slump, utan om konjunktursvängningar, att hantera en kapitalbas över tid.

Andersson menar därför att en arbetslöshetsförsäkring i grund och botten väldigt lite är att betrakta som en försäkring, sett ur Trygg-Hansas perspektiv.

– En arbetslöshetsförsäkring är snarare att betrakta som en sparform, en fondering, en omfördelning av intäkter över tid och mellan olika grupper som drabbas olika.

Den bristande försäkringskaraktären på den här typen av försäkringar är antagligen grunden till att RSA (den internationella koncern som äger Trygg-Hansa) inte har gått in på den typen av marknader.

– Egentligen skulle därför produkter av typen arbetslöshetsförsäkring passa bättre in i ett sparbolag än i ett försäkringsbolag.

För den enskilde individen är den naturligtvis en risk att bli arbetslös, men det är annan sak. Om man ser frågan om arbetslöshet och arbetslöshetsförsäkringar ur ett riskperspektiv får man enligt Andersson fråga sig: Vad är det vi vill uppnå? Vilka mekanismer vill man åt?

– Man kan se försäkringar ur tre perspektiv: prevention eller förebyggande av skada, skadebegränsande verksamhet och att hantera skadan när den väl uppkommit. Kan vi vara skadeförebyggande, kan vi vara skadebegränsande och kan vi hantera skadan?

När det gäller exempelvis sjukvårdsförsäkringar kan man enligt Andersson minska skadan genom förebyggande arbete. Det går inte på samma sätt när det gäller arbetslöshet.

– Å andra sidan finns det olika sätt att påverka risken på mikronivå. Men då gäller det att man ska kunna gå in och plocka kollektiv rätt selektivt.

Makrorisken

Andersson pekar också på risken att Sverige hamnar i ekonomiska svårigheter.

– En allvarlig ekonomisk chock skulle kunna sätta ett stort försäkringsbolag i konkurs. Därför måste det finnas statliga pengar i botten när det handlar om så enorma mängder kapital som ska vara i rörelse.

Det som är viktigt för ett försäkringsbolag är att på något sätt kunna kontrollera den risk bolaget försäkrar.

– Politiska risker är svåra att hantera. Vår verksamhet kräver förutsebarhet. Vi tar kalkylerade risker. Men om vi inte kan kalkylera risken, då blir vi rädda. Det gör att sparmomentet är a och o i den här typen av produkter. Man måste kunna hantera stora kapitalströmmar och bygga buffertar.

Ett relaterat problem Andersson tar upp är bolag som struntar i det långsiktiga åtagandet.

– Man kan tänka sig att det kommer in ett nytt bolag på marknaden i högkonjunktur med låg arbetslöshet. Det pressar premierna för att få en så stor marknadsandel som möjligt. Och sen när lågkonjunkturer kommer har företaget inte byggt upp någon tillräckligt stor buffert och har för låg konsolidering.

Trygg-Hansas kortaste riskförsäkringar i Sverige är på tolv månader. Därefter kan avtalet sägas upp.

– De pengar vi tar in är till för att hantera de risker som finns i det kollektiv vi försäkrar. Det är då slumpen spelar in, så att vi kan hantera det. Men ska vi bygga upp kapital är det mycket svårare.

Hur hantera det stora åtagandet?

Andersson ställer sig undrande till att det finns återförsäkringsbolag som vill ta risker av den magnituden. Det går inte att heller att använda andra försäkringsgrenar för att komma upp med den grundplåt som räcker.

– I princip måste varje försäkringsgren täcka sina egna kostnader. Det är olagligt att korssubventionera. Man vill inte heller binda upp allt för mycket kapital i försäkringen, eftersom det är dyrt att binda kapital.

Andersson menar att det i princip måste till nya pengar för att kunna gå in på marknaden för arbetslöshetsförsäkringar, vilket gör att det kommer att krävas ett aktivt beslut från företaget.

– Någonstans måste det finnas någon form av lagreglering. Det handlar inte bara om att skydda en enskild individ, utan ett helt samhälle.

Det är omställningen som är kärnan

Det man som försäkrare ska inrikta sig på i den här typen av försäkringar är hur man kan hantera snabba omställningar på arbetsmarknaden, att man har en personalkader som hela tiden utbildar sig.

– Det är där du kan göra de stora vinsterna, inte i förbättrad administration. Försäkringskassan är bra på att hantera utbetalningar, men sämre på att få människor i arbete. Det är där försäkringsbolagens komparativa fördel finns, att verka förebyggande för att minska utflödena.

Det är enligt Andersson ur det perspektivet man ska se fördelarna med friare konkurrens när det gäller arbetslöshetsförsäkringarna, snarare än ur ett riskberäkningsperspektiv.

Skadereglering

Andersson ser inget problem med skadereglering, det vill säga utbetalningar och kontroll av de försäkrade verkligen söker jobb sköts av ett privat vinstdrivande företag.

– Den risken finns alltid. Men det är samtidigt det som försäkringsbolagen är bra på att hantera. Man kan dra en parallell till trafiksidan där det finns en lagreglering om obligatorisk trafikförsäkring som jag tror gemene man tycker fungerar alldeles utmärkt. Faran ligger inte där.

Däremot finns det enligt Andersson en fara i differentiering av premien. Premiedifferentiering är ett kraftfullt verktyg för att få försäkringsmässighet i det hela. Men samtidigt kan dessa bli så höga för arbetsgivaren att hela branscher slås ut av internationell konkurrens.

Grupp kontra individ

Andersson är övertygad om att fackförbunden kommer att dominera en avreglerad marknad. De har erfarenhet från att marknadsföra försäkringar. Och medlemmarnas arbetsmarknad är deras kärnverksamhet. Det gör också att det blir lättare att differentiera premierna förbundsvis, så som sker idag.

– Ju större gruppen är desto mer riskutjämning och mindre moturvaleffekt får du.

Ett obligatorium skulle naturligtvis minska moturvaleffekten ännu mer.

Det finns enligt Andersson också en politisk aspekt på frågan om grupp- kontra individuella försäkringar:

– Sannolikheten att få igenom en avreglering av arbetslöshetsförsäkringen ökar med kollektivets storlek och sammansättning. Så att det blir så likt genomsnittet i populationen som möjligt. Då ökar förutsägbarheten.

Det gäller att hitta de rätta incitamenten

Andersson menar att det är viktigt att hitta de positiva drivkrafterna hos alla inblandade, men kanske allra mest hos försäkraren att verka förebyggande.

I ett avreglerat system kommer bolagen enligt Andersson antagligen främst att försöka tjäna pengar på själva kapitalflödena. Med tanke på de enorma summor det handlar om kommer de att bygga upp kapitalförvaltningar i världsklass. Den andra lönsamhetsaspekten är att om ett företag bara blir snäppet bättre på att få folk i arbete finns det stora pengar att tjäna.

– Kan man bara minska antalet arbetslöshetsdagar med någon procent mer än konkurrenterna spelar det en stor roll. Det är här vår roll kommer att ligga. Men då måste det finnas en offentlig garanti i ryggen. Vår roll är inte att hantera konjunkturrisiker. Vi ska användas till det vi är bra på.

Det är också inom området omställning som den huvudsakliga konkurrensen mellan försäkringsbolagen bör äga rum.

Ur det perspektivet är det naturligt att tänka sig stora paket av försäkringar för trygghet i arbetslivet och på andra områden, som täcker sådant som arbetslöshet, sjukersättning och sjukvård. Här ställer sig Andersson dock mer skeptisk.

– Det är mer en vision att ta det hela ansvaret på dessa områden, givet de enorma åtaganden det handlar om.

Hur sätta premien?

När det gäller att definiera vilka parametrar som skulle ingå i de beräkningar som ligger till underlag för premiesättningen betonar Andersson att det är ett mycket stort arbete att ta fram sådana.

– Det är ett årsarbete. Så eftersom Trygg-Hansa inte arbetar med sådana försäkringar idag går det inte att svara på. Men rent spontant kan jag tänka mig parametrar som bransch, hur många jobb man haft och vilken erfarenhet man har. Sedan tillkommer en rad faktorer som man bara behöver hantera en gång, som kön, ålder etc.

6. Analys och slutsatser

Uppdraget för denna rapport har varit att *utreda och analysera under vilka förutsättningar försäkringsbolag skulle kunna vara intresserade av att leverera en arbetslöshetsförsäkring som ersätter dagens offentligt reglerade försäkring.*

Den centrala frågan är om det finns någon möjlighet att konstruera ett system för arbetslöshetsförsäkringar så att det uppstår en marknad. En sådan kräver såväl efterfrågan som utbud. Att det i allmänhet finns en efterfrågan på arbetslöshetsförsäkringar torde vara uppenbart, med tanke på hur politiskt kontroversiella de förändringar som har ägt rum i arbetslöshetsförsäkringen har varit, hur många som idag är med i a-kassan och hur många som väljer att teckna tilläggsförsäkringar.

Frågan är i stället om det går att konstruera ett system där utbud och efterfrågan kan mötas? För att det ska uppstå en marknad måste det finnas ”common ground”, det vill säga ett ”fält” där villkoren för försäkringsbolagen är tillräckligt attraktiva ur ett kommersiellt perspektiv, samtidigt som de är såväl fördelaktiga för försäkringstagarna som politiskt och socialt acceptabla för medborgarna.

En vanlig slutsats i detta sammanhang är att det faktum att det inte finns några rika, avancerade länder som inte har någon form av offentligt reglerat och finansierat skydd vid arbetslöshet visar att det helt enkelt inte går att organisera inkomsttryggheten vid arbetslöshet på en marknad, att det inte går att konstruera ett system där en sådan ”common ground” uppstår.

Frågan är dock om det inte är en förhastad slutsats. Det verkar i stället finnas stöd för att utbyggnaden av offentligt finansierade eller reglerade system har trängt undan marknadslösningar. Åtminstone var det fallet i USA. Vi ska också komma ihåg att de svenska arbetslöshetsförsäkringarna växte fram nedifrån och upp, och att statens roll initialt var begränsad.

Vidare tyder både den teoretiska litteraturgenomgången och intervjuerna med försäkringsbolagen på att det finns sätt att hantera de försäkringstekniska utmaningarna.

DE FÖRSÄKRINGSTEKNISKA UTMANINGARNA

De svårigheter med arbetslöshetsförsäkringar som vanligtvis nämns är moturval, moralisk risk samt korrelerade risker. Dessa risker finns i alla typer av försäkringar och dagens socialförsäkringar, inklusive arbetslöshetsförsäkringen, har att hantera dessa utmaningar. Det finns alltså sätt att hantera dem.

Moturval

Problemet med moturval kan hanteras på flera olika sätt. För det första kan försäkringen göras obligatorisk, vilket gör att problemet försvinner helt och hållet. I den sittande socialförsäkringsutredningens uppdrag ingår som bekant att utreda hur ett obligatorium ska kunna införas. Det bör noteras att för försäkringsbolagen var denna fråga perifer, trots att den har dominerat den politiska debatten. De flesta bolagen verkade inte ha ägnat frågan någon större tankemöda. Den enda reflektionen som gjordes var att ett obligatorium kan göra det lättare att få till stora kollektiv för grupp-försäkringar.

Men även utan obligatorium verkar det som att problemet kan hanteras. Premien kan differentieras så att det blir lika fördelaktigt för alla att vara med, vilket gör att moturvaleffekten försvinner. Här bör vi komma ihåg att redan med dagens system differentieras premierna, på grupp-nivå i och med

att avgifterna till de olika a-kassorna varierar. Vidare visar genomgången ovan att den informationsasymmetri som ofta tas för given i sammanhanget och som är en av delförutsättningarna för att problemet med moturval ska uppstå inte är så självklar och omfattande som ofta påstås. Dessutom skulle en marknad med stor sannolikhet, åtminstone enligt försäkringsbolagen, domineras av gruppförsäkringar, vilket gör att problemet blir mindre.

Enligt försäkringsbolagen skulle gruppförsäkringar att dominera av två skäl: (1) Idag hanteras arbetslöshetsförsäkring av intresseorganisationer. Även om a-kassorna formellt sett är skilda från fackförbunden finns det uppenbara band dem emellan. Dessutom erbjuder fackförbunden redan idag tilläggsförsäkringar, oftast i samarbete med försäkringsbolag som är aktiva på marknaden. Där finns redan fungerande flöden, och där finns upparbetad kompetens i frågan, både vad gäller försäkringar och vad gäller medlemmarnas situation på arbetsmarknaden; (2) Förutom minskad moturvalseffekt finns även andra uppenbara fördelar med gruppförsäkringar, såsom ökad riskspridning, förenklad premiesättning samt lägre administrativa kostnader.

Icke desto mindre skulle det sannolikt finnas en marknad även för individuella försäkringar. Man ska komma ihåg att det kan finnas de som idag köper en individuell tilläggsförsäkring till a-kassan för att de känner att de redan varit med och betalat avgifter till den offentliga arbetslöshetsförsäkringen via arbetsgivaravgifter, och att det då är lika bra att skaffa ett rejält skydd.

Moturvalseffekten verkar alltså inte utgöra något allvarligt hinder för en marknadsbaserad arbetslöshetsförsäkring.

Moralisk risk

Moralisk risk ex ante hanteras genom självrisk, något som finns i dagens arbetslöshetsförsäkring med karensdagar och en ersättningsnivå som är lägre än den tidigare inkomsten. Moralisk risk ex post hanteras genom skadereglering, det vill säga med kontrollmekanismer som ser till att den arbetslöse verkligen söker jobb. Det är sannolikt att ett vinstdrivande försäkringsbolag skulle ha starkare incitament att reglera skadan än en myndighet med sin ”mjuka” budgetregler.

I detta sammanhang ska det påpekas att de aspekter av skadan som försäkringsbolagen betonade var inte regleringen – kontrollen av de arbetslösa – utan i stället förebyggande och skademinimerande aspekter. Bolagen skulle ha mycket starka incitament att vidta förebyggande och skademinimerande insatser för att undvika att de försäkrade blir arbetslösa och för att arbetslösa kommer tillbaka i arbete så fort som möjligt. Det handlar alltså om såväl utbildning som förmedling av arbete och kontroll av den arbetslöses sökaktiviteter. Det är av allt att döma här som kärnan i bolagens verksamhet skulle ligga. Det är detta förebyggande och skademinimerande arbete som skulle vara både det främsta konkurrensmedlet mellan bolagen och det område som skulle avgöra om bolagen tjänar pengar, och hur mycket.

Korrelerade risker

Det svåraste problemet är korrelerade risker, det vill säga utbetalningar av stora mängder ersättning vid kraftiga lågkonjunkturer. Det gäller återigen att komma ihåg att detta är ett problem som finns redan i dagens system. Skillnaden är den att staten har andra möjligheter att hantera sådana kostnadsökningar än vad privata försäkringsbolag har, genom att ta in mer skatt, dra ned på andra offentliga utgifter, gå med utdraget underskott eller låna pengar.

Här gäller det dock att tänka på att det politiska kontraktet är av en annan natur än det juridiska, med viktiga konsekvenser ur rättssäkerhetssynpunkt. Staten kan med ett beslut i riksdagen förändra villkoren för en offentligt reglerad försäkring, genom att dra ned ersättningarnas nivå och

utbetalningstid. Så har skett under såväl borgerliga regeringar som med socialdemokratiskt styre. Ett försäkringsbolag, som är juridiskt i stället för politiskt bundet vid de villkor som ställts upp för försäkringen, kan inte i efterhand godtyckligt ändra villkoren. Staten och politiken är alltså ingalunda någon garant för att de ingångna försäkringsvillkoren kommer att gälla för all framtid.

Men det är som bekant inte bara staten som tillhandahåller arbetslöshetsförsäkringar idag. Såväl de privata företag som idag erbjuder tilläggsförsäkringar som de fackförbund som antingen erbjuder eller har tilläggsförsäkringar som en del av medlemskapet är redan idag utsatta för denna risk. Den verkar alltså empiriskt inte omöjlig att hantera.

Det finns olika sätt att hantera även denna risk. Försäkringsbolagen kan till exempel återförsäkra sig, de kan bygga upp kapital internt, ha villkor som tillåter att premien anpassas i efterhand eller så kan man ha en offentligt reglerad men av bolagen finansierad utjämnings- och konsolideringsfond.

VILKA VILLKOR MÅSTE TILL FÖR ATT EN MARKNAD SKA UPPSTÅ?

Det korta svaret på frågan om det vid en avreglering kommer att uppstå ett utbud för arbetslöshetsförsäkringar är: ja. Inget av de fyra intervjuade företagen sa blankt nej till att sälja arbetslöshetsförsäkringar i framtiden. Svaren varierade i stället från påtaglig entusiasm till motvilligt jakande. Här finns det naturligtvis en risk för att urvalet är snedvridet. Det kan vara så att dessa fyra tackade ja till att bli intervjuade just för att de inte är negativt inställda till idén om att sälja omfattande arbetslöshetsförsäkringar. Men fyra företag är redan det på gränsen till att vara ett tillräckligt stort utbud för att få en fungerande marknad.

Här är Trygg-Hansas analys intressant. Kent Andersson menar att en avreglering sannolikt kommer att innebära att företaget kommer att "tvingas" erbjuda arbetslöshetsförsäkringar. Har man ambitionen att vara ett heltäckande bolag och konkurrera med de stora försäkringsbolagen på marknaden kan man inte undvika att erbjuda produkter inom ett så viktigt segment som arbetslöshetsförsäkringar. Det är alltså inte osannolikt att även andra bolag kommer att resonera i liknande termer.

Frågan är då under vilka villkor försäkringsbolagen skulle erbjuda arbetslöshetsförsäkringar som ersätter dagens system. Det som är viktigt för bolagen är helheten i affären, det vill säga både intäkterna i form av premier men också kundernas sammansättning, utformningen av ersättningarna när det gäller tidsperiod och nivå samt kanske främst skademinimering, i form av förebyggande och skademinskande arbete som utbildning och förmedling.

Denna helhet består av fyra centrala punkter, som påverkar varandra sinsemellan. Det är denna mix av villkor som kommer att avgöra om huruvida företagen blir aktiva på marknaden eller ej. Det handlar om möjligheten till premiedifferentiering, kontraheringsplikt, frihet när det gäller utformning av ersättningspaket och huruvida det kommer att finnas subventioner eller garantier från staten i botten.

Generellt sett vill bolagen se så få regleringar som möjligt. Helt klart är också att inget bolag är intresserat av att vara aktivt på en marknad där de är tvungna att försäkra alla individer eller grupper som vill det, med hårt reglerade premier och ersättningar och utan statliga subventioner/garantier. Det skulle helt enkelt inte bli lönsamt. Minst en av dessa faktorer måste vara fördelaktigt utformade för bolagen, för att det ska uppstå någon marknad för privata arbetslöshetsförsäkringar motsvarande dagens arbetslöshetsförsäkring.

Låt oss resonera kring några av dessa punkter, och samtidigt mycket kort skissa på principerna för ett system som förmodligen skulle skapa ett utbud, och som dessutom skulle vara ekonomiskt, politiskt och socialt fördelaktigt.

Premier och ersättning

Om premierna tillåts vara helt differentierade på individuell nivå kommer de för vissa människor att vara så höga att dessa blir mycket svåra att försäkra, eller i praktiken oförsäkringsbara. Detta problem kan till viss del lösas genom gruppförsäkringar. Men alla människor kommer inte att omfattas av en sådan försäkring. Det finns därför anledning att sätta ett tak för hur hög premien får vara för en enskild individ. Det bör också finnas flexibilitet i regleringen av ersättningarna, möjligen med en lägsta gräns för nivå och tid.

Här finns en viktig aspekt som handlar om att människor är olika, och har olika preferenser när det gäller risk. Vissa människor är riskaverta medan andra är riskbenägna. Det finns anledning att låta dessa preferenser få genomslag i försäkringen, vilket alltså är ett argument för begränsad rigiditet i regleringen av premier och ersättning.

Kontraheringsplikt

Kontraheringsplikten samspelar med premiedifferentieringen. Ju smalare det tillåtna spannet för differentiering är, desto större grupper av människor kommer att vara mycket svåra eller i praktiken omöjliga att försäkra. Givet viss reglering av premier och ersättningar finns det därför anledning att ha kontraheringsplikt, så att försäkringsbolagen inte får säga nej till kunder, för att se till att det inte finns några grupper som inte har möjlighet att teckna en försäkring.

Risk- och konjunkturutjämningsfond

Med reglerade premier och ersättningar samt kontraheringsplikt kommer försäkringsbolagen att vara tveksamma till att vara med på marknaden. Ett sätt att lösa det är att lägga på en obligatorisk avgift på premien, som går till en fond. Denna jämnar sedan ut skillnaderna i genomsnittlig risk mellan bolagen. Här gäller det att komma ihåg, möjligen något kontraintuitivt, att det primära konkurrensmedlet för försäkringsbolagen inte kommer att vara premien och ersättningen, utan förbyggande och hantering av skadan, det vill säga utbildning och förmedling av arbete.

Denna fond har inte bara till syfte att utjämna skillnader i risk mellan försäkringsbolagen, utan även att utjämna konjunktursvängningar för branschen som helhet. Genom att göra det obligatoriskt för alla bolag som vill få tillåtelse att sälja arbetslöshetsförsäkringar i Sverige att vara med i fonden undviker man problemet med kortsiktiga konjunkturutnyttjande aktörer. Det kan annars finnas en risk att bolag träder in på marknaden i en konjunkturuppgång, men som sedan när konjunkturen vänder drar sig ur marknaden. Eftersom de inte behöver planera och lägga undan medel för ett konjunkturläge där arbetslösheten stiger med några procentenheter och kostnaderna för ersättningarna drar iväg kommer de att kunna sätta sina premier avsevärt mycket lägre än de andra bolagen. Detta problem undanröjs alltså med ett obligatoriskt fondsparande för alla bolag.

Detta är naturligtvis bara en skiss, men ett system som bygger på dessa principer skulle kunna såväl få social och politisk acceptans som skapa ett utbud bland bolagen.

ÖVRIGT

När det gäller frågan om huruvida försäkringsbolagen skulle vara intresserade av att administrera en arbetslöshetsförsäkring utan att bära risken varierade svaren. De bolag som redan är specialiserade på arbetslöshetsförsäkringar och som således har utarbetade rutiner för att hantera sådana frågor, var positiva medan de som inte har sådana rutiner var mer avvaktande.

Som i alla fall av omvälvande reformer kommer det att finnas problem med övergången från dagens offentligt reglerade och delfinansierade system till ett mer marknadsbaserat sådant. Här gäller det att det läggs ned mycket tid och resurser på att hantera de eventuella problem som kan uppstå.

Det faktum att ett stort antal försäkringsbolag avböjde att bli intervjuade visar sannolikt på minst två saker. Dels att frågan fortfarande är förhållandevis omogen och att bolagen är försiktiga, så att de inte ska uppfattas som påtryckande i frågan. Det är inte svårt att tänka sig tidningsrubriker av typen: "Så vill storbolagen tjäna miljarder på din arbetslöshet".

Dels att det finns begränsad kompetens i frågan från bolagens sida. Flera av företagen, både bland dem som ställde upp på intervju och bland dem som avböjde, var noga med att påpeka att det inte finns något färdigt "tänk" vad gäller att erbjuda heltäckande arbetslöshetsförsäkringar. De betonade att deras kommentarer var att betrakta som fria funderingar eller öppna resonemang, snarare än företagens officiella ståndpunkter eller strategiska inriktning. Det är också så de ska uppfattas.

Bristen på internt arbete i frågan hos bolagen kan delvis bero på att frågan inte har haft någon politisk aktualitet, men också på att själva idén om ett så stort åtagande som ett övertagande av den offentliga arbetslöshetsförsäkringen skulle innebära kan kännas främmande, även för ett företag med mångmiljardomsättning eller som är specialiserat på just inkomstförsäkringar.

Det faktum att resonemangen kring och analyserna av möjligheter och utmaningar för företagen i så hög grad skiljde sig åt sinsemellan visar också att de har ett omfattande arbete framför sig innan de är redo att spela en avsevärt större roll på området än idag.

Referenser

- Evans, Timothy (1990), *A friend in need. Based on an idea by Frank Field MP*. London: Adam Smith Institute, <www.adamsmith.org/images/uploads/publications/A_FRIEND_IN_NEED.pdf>.
- Falkman, Henric (2006), "En privat socialförsäkring: Några grundläggande principer för reglering av privat respektive offentlig försäkring". Stockholm: Nordisk Forsikringstidsskrift, Nr. 3 2006, <<http://www.nft.nu/sites/default/files/2006303.pdf>>.
- Feldstein, Martin & Daniel Altman (1998), "Unemployment Insurance Savings Accounts". Cambridge, Massachusetts: The National Bureau of Economic Research, <www.nber.org/papers/w6860.pdf>.
- Feldstein, Martin, "Unemployment Compensation: Adverse Incentives and Distributional Anomalies". *National Tax Journal*, Vol. 27, No. 2, sid. 295-306.
- Field, Frank (2011), "The Welfare State – Never Ending Reform". London: BBC, 10 mars, <www.bbc.co.uk/history/british/modern/field_01.shtml>.
- Finanspolitiska rådet (2010), *Svensk finanspolitik: Finanspolitiska rådets rapport 2010*. Stockholm: Finanspolitiska rådet, <www.finanspolitiskaradet.se/download/18.6c09f59d1287ef288f9800067863/Svensk+Finanspolitik+2010.pdf>.
- Glismann & Schrader (2005), *Privatisierung der Arbeitslosenversicherung: Ein Konzept für Deutschland*. Berlin: Springer.
- Holmlund (1998),), "Unemployment Insurance in Theory and Practice". *Scandinavian Journal of Economics* 100(1), 113-141.
- Hürriyet (2010), "Turkey's unemployment triggers increase in private insurance". Istanbul, Turkiet: *Hürriyet Daily News*, 22 augusti, <www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=turkeys-unemployment-triggers-increase-in-private-insurances-2010-08-22>.
- ILO (2010), *World Social Security Report 2010/11: Providing Coverage in Times of Crisis and Beyond*. Geneva: International Labour Office. <www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_146566.pdf>
- Kletzer, Lori G. & Howard F. Rosen (2006), *Reforming Unemployment Insurance for the Twenty-First Century Workforce*. Washington, D.C.: The Brookings Institution, <www.brookings.edu/views/papers/200609kletzer-rosen.pdf>.
- Larsson, Laura & Agneta Kruse & Mårten Palme & Mats Persson (2005), *En hållbar sjukpenningförsäkring*. Stockholm: Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, <sns.se/document/vr_2005_rapport.pdf>.
- Medlingsinstitutet (2011), *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2010*, <[http://www.mi.se/pdfs/pdfs_2011/mi_arsrapp2011\(10\)_wb.pdf](http://www.mi.se/pdfs/pdfs_2011/mi_arsrapp2011(10)_wb.pdf)>
- Moss, David A. (2004), *When All Else Fails: Government as the Ultimate Risk Manager*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- New York Times (1911), "Millions in Plan of State Insurance: Lloyd-George's Bill to Create Fund Against Sickness and Unemployment". New York, N.Y.: New York Times, 5 maj 1911, <<http://query.nytimes.com/mem/archive-free/pdf?res=F20E10FA3F5517738DDDAC0894DD405B818DF1D3>>.

- Normann & Stein (2006), *Reformer i Europa*. Stockholm: Svenskt Näringsliv, <www.svensktnaringsliv.se/multimedia/archive/00002/Reformer_i_Europa__2068a.pdf>.
- OECD (2009), *OECD Reviews of Labour Market and Social Policies: Chile*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, <www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/employment/oecd-reviews-of-labour-market-and-social-policies-chile-2009_9789264060616-en>.
- Orszag, Mike & Dennis J. Snower (2002), "From Unemployment Benefits to Unemployment Accounts". Bonn, Tyskland: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit, <ftp.iza.org/dp532.pdf>.
- Piper, Birgitta (2009), "Rusning efter bolåneskydd". Kristianstad: Kristianstadsbladet, 2009-12-04 <www.kristianstadsbladet.se/naringsliv/article943883/Rusning-efter-bolaringsneskydd.html>.
- Rappaport, Michael (1992), "Private provision of unemployment insurance". Madison, Wisconsin: Wisconsin Law Review, vol. 61.
- Reyes Hartley, Gonzalo & Jan C. van Ours & Milan Vodopivec (2010), "Incentive Effects of Unemployment Insurance Savings Accounts: Evidence from Chile". Bonn, Tyskland: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit, <ftp.iza.org/dp4681.pdf>.
- Riksdagens utredningstjänst (2008), "Kompletterande inkomstskydd vid arbetslöshet". Stockholm: Riksdagens utredningstjänst, 21 november.
- Sahin, Hasan & A. Burca Kizilirmak (2007), "Determinants of duration of unemployment insurance benefits in Turkey". London: *Applied Economics Letters*, vol. 14.
- Social Security Board Washington, D.C. (1937), *Unemployment Compensation: What and Why?*. Washington, D. C.: Social Security Board.
- Statens offentliga utredningar (2008), *Avgifter inom arbetslöshetsförsäkringen: Slutbetänkande av 2007 års utredning om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring*. Stockholm: SOU 2008:83, <www.sweden.gov.se/content/1/c6/11/24/90/6eac6dbc.pdf>.
- Svenskt Näringsliv (2007), "Avgångsvederlag gångbart system i alpland". Svenskt Näringsliv, avläst 25 oktober, <www.svensktnaringsliv.se/reformbanken/valfard/avgangsvederlag-gangbart-system-i-alpland_37878.html>.
- The Economist (2009), "Cars as unemployment insurance". *The Economist*, 7 januari, <www.economist.com/blogs/freexchange/2009/01/cars_as_unemployment_insurance>.
- Thorne, Raymond P., (1988), *Paying People Not to Work: The Unemployment Compensation System*. Dallas, Texas: The National Center for Policy Analysis, <www.ncpa.org/pdfs/st133.pdf>.
- Tobell (2011), "Products". London: Tobell Insurance Services, avläst 30 maj, <www.tobell.co.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=60>.
- Trettenbach, Karolina & Dieter Kroll (2000), "Private unemployment insurance: Opportunities and risks associated with a complex product". Hannover: Hannover Rückversicherungs-Aktiengesellschaft, <www.hannoverlifere.com/resources/hlr/generic/hlr/publications/Schriftenreihe_Nr06_engl.pdf>.

